

БОҚИЙ ФИКРЛАР

Хуш ул  
кишики,  
замонларни  
яхши ўткорди.

Захириддин  
Муҳаммад БОБУР



# Ma'rifat

ENLIGHTENMENT \* XALQ ZIYOLILARI GAZETASI \*

معرفت

1931-yildan chiqsa boshlagan 2010-yil 13-fevral, shanba № 12 (8245) ISSN 2010-6416

## ТАШРИФ НИҲОЯСИГА ЕТДИ. ҲАМКОРЛИК ДАВОМ ЭТАДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 10-12 февраль кунлари давлат ташрифи билан Корея Республикасида бўлди

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Корея Республикаси давлат ташрифининг учинчи куни "Korean Air" компанияси раиси Чо Янг Хони қабул қилди.

"Навоий" эркин индустрисал-иқтисодий зонасини барпо этиш ва "Навоий" қитъалараро интермодал логистика марказини ривожлантиришда "Korean Air" компанияси фаол иштирок этмоқда. Хусусан, 2009 йил-

да мазкур компания "Ўзбекистон ҳаво йўллари" миллий авиакомпаниясига лизинг асосида иккита юк самолёти тақдим этди. Ҳозир бу самолётлар логистика марказига хизмат қилмоқда.

"Навоий" эркин индустрисал-иқтисодий зонасида айни пайтда умумий қиймати 187 миллион АҚШ долларига тенг 19 лойиҳа амалга оширилмоқда. Бевосита ишлаб чиқариш билан боғлиқ 16 лойиҳа 2010 йилнинг

иккинчи ярмида якунига етади – кимё, нефть кимёси, электротехника, машинасозлик, фармацевтика ва бошқа соҳаларда фаолият юритадиган корхоналар ишга тушади.

Бу ерда маҳсус техника учун гараж, ўқув маркази, автотранспорт воситаларига техник хизмат кўрсатиш станцияси, ёнгинга қарши депо, ёнилғи-мойлаш маҳсулотлари омбори қурилди, темир йўл тортилди. Айни

пайтда юк терминални барпо этилмоқда. Буларнинг барчаси марказни ривожлантириш учун мустаҳкам пойдевор бўлиб хизмат қиласи. Келгусида у ерда йилига 300 минг тонна юк қайта ишланади.

Ҳозир Навоий шаҳри аэропортидан Милан, Брюссель, Бангкок, Дехли, Мумбайга мунтазам самолёт қатнови йўлга қўйилган. Франкфурт, Дубай, Истанбул, Тель-Авивга рейслар

ни ташкил қилиш режалаштирилмоқда.

Ишлаб чиқариш билан бир қаторда, ижтимоий инфратузилма ҳам ривожланмоқда. Хусусан, "Korean Air" компанияси билан ҳамкорликда 9000 кишига мўлжалланган турар-жой мажмуя барпо этилмоқда. Мажмуя соғлиқни сақлаш, таълим муассасалари, спорт иншотлари ва дам олиш масканларига эга бўлади.

(Давоми 2-бетда.)



### "ТАЪЛИМ ВА МУТАХАССИСЛИК": яна ёшларни чорлайди

Пойтахтимиздаги «Ўзқўргазмасавдо» кўргазмалар залида анъанавий равишда V халқаро «Таълим ва мутахассислик» кўргазмаси ташкил этилди. Тадбир Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси, «Камолот» ЁИХ, Олий ва ўрта-маҳсус таълим вазирлиги ва қатор мутасадди ташкилотлар ҳамкорлигида ўтказилди. Унда мамлакатимиз ҳамда ҳорижий олий ўқув юртлари, касб-хунар коллежла-

ри ва академик лицейлардан ташриф буюрган қизиқувчиларга юртимизда ва ҳорижий олий ўқув юртлари, ўрта маҳсус, касб-хунар таълим муассасалари хусусида батафсил маълумотлар берилди. Шунингдек, кўргазмада юртимизда фаолият юритадиган турли ташкилот ва идоралар ўзларидаги бўш иш ўринларини тавсия этилди.

(Давоми 2-бетда.)

### БИЛИМ, ЯНГИЛИК ВА ТАЖРИБА

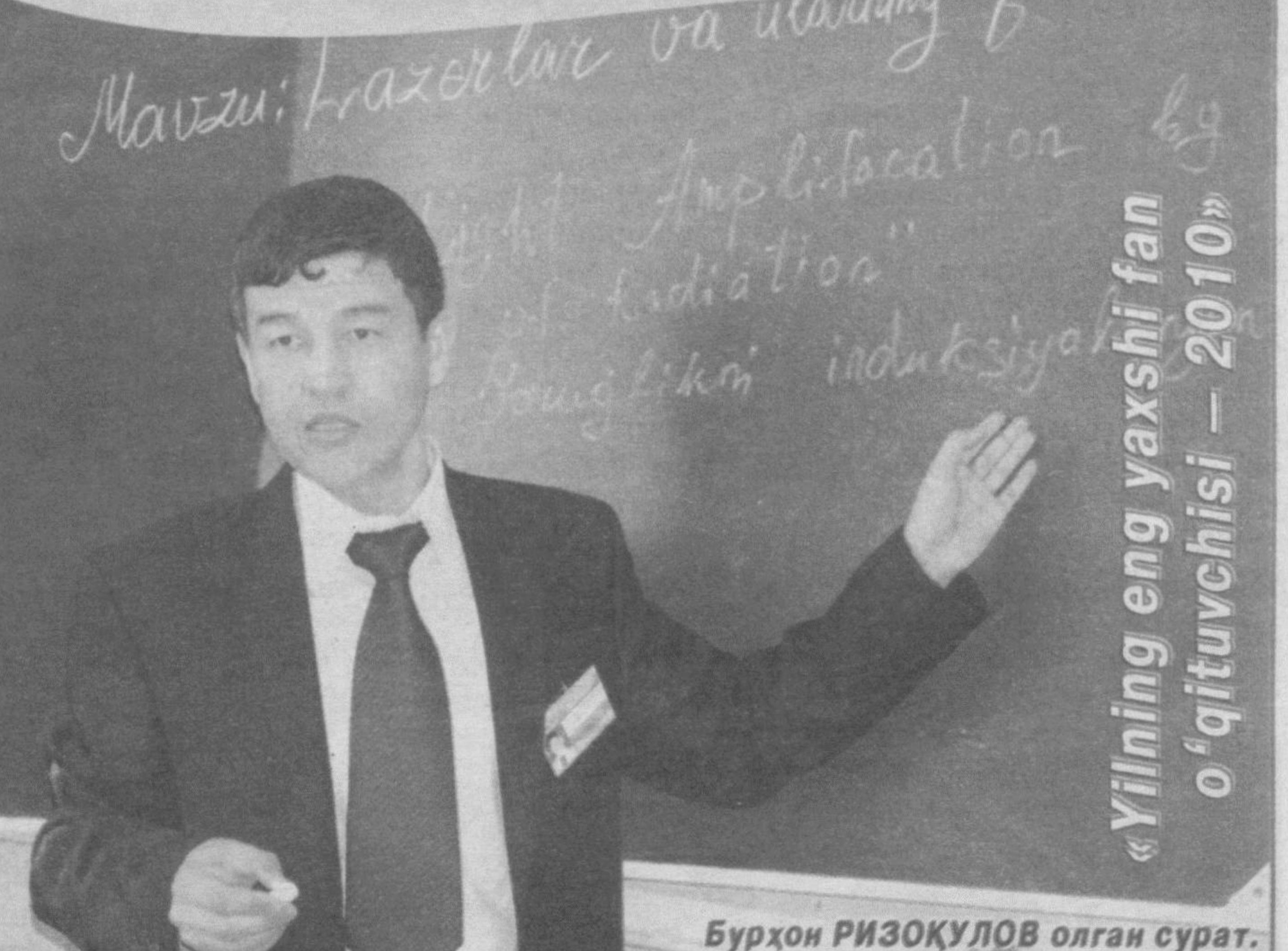
«Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси»  
танлови иштирокчиларининг  
асосий мақсади бўлди

Илгор тажрибаларнинг оммалашувида «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси» кўрик-танлови мухим аҳамиятга эга. Бу танловда иштирок этиш ҳар бир фан ўқитувчининг орзуи десак, муболагаси йўқ. Ҳар томонлама билимли, маракали, маҳоратли ва ташабускор педагогларгина туман, вилоят босқичларида ўзларининг иқти-

дорларини намойиш этишгач, республика босқичида мактаблари ва вилоятлари шаънини ҳимоя қилиш имкониятига эга бўлади.

Қуидда айrim фанлар бўйича танлов таассуротлари ва вилоят босқичи галиблари ҳақида хабардор бўласиз.

(Давоми 3-бетда.)



Бурҳон РИЗОҚУЛОВ олган сурат.

«Yilning eng yaxshisi fan  
o qituvchisi – 2010»



# ТАШРИФ НИХОЯСИГА ЕТДИ. ҲАМКОРЛИК ДАВОМ ЭТАДИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Суҳбат чоғида икки мамлакат авиакомпаниялари ҳамкорлигини, жумладан, "Навоий" эркин индустрисал-иқтисодий зонаси ва логистика марказини ривожлантириш борасидаги алоқаларга оид масалалар муҳокама қилинди.

Мамлакатимиз раҳбари Корея Республикаси стратегия ва молия вазири Ю Жин Хённи ҳам қабул қилди.

Кореяга ташриф асносида имзоланган хужжатларнинг аксарияти йирик молиявий операцияларни амалга оширишни, лойиҳаларнинг техник-иқтисодий асосларини ишлаб чиқишда молиявий маслаҳатла-

шувларни тақозо қилади. Икки мамлакат вазирлик ва идораларининг, фирма ва компанияларининг ҳамкорлиги муваффақият келтиришини таъминлаш учун молия маҳкамаларининг алоқаларини мустаҳкамлаш, фолиятини мувофиқлаштириш муҳим аҳамиятга эга. Хусусан, Устюрт газ-кимё мажмуи бўйича консорциумни шакллантиришда Жанубий Корея банк-молия мусасалари муҳим ўрин тутганини таъқидлаш жоиз.

Учрашувда Ўзбекистон билан Жанубий Корея ўтрасида банк-молия соҳасидаги алоқаларни янада ривожлантиришга оид масалалар муҳокама қилинди.

Ташриф натижаларининг

аҳамияти ҳақида унинг доирасида имзоланган ҳужжатлар, хусусан, Сурғил кони негизида Устюрт газ-кимё мажмуни қуриш ва конни ўзлаштириш лойиҳасини амалга ошириш бўйича сармоявий битимдан келиб чиқиб ҳам, етарли хулоса чиқариш мумкин. Унинг молиявий қиймати 3 миллиард АҚШ долларидан ошади.

Масаланинг иқтисодий ва сиёсий жиҳатларидан ташқари, маънавий томонига ҳам эътибор қаратиш жоиз. Аввало, Корея Республикаси Президенти Ли Мён Бакнинг қўйидаги сўзларини келтириш ўринлидир: "Корея Ўзбекистонга ҳар томонлама яқинидир. Корейслар

ўзбек халқига, Ўзбекистонга катта ҳурмат билан қарайди. Корея Миллий музейида Ўзбекистон миллий маданияти кўргазмаси ташкил этилганда, кореяликлар унга ҳар қандай кўргазмадан кўра кўпроқ қизиқиш билдириди. Кўплаб давлатлар глобал инқироздан азият чеккан бир пайтда Ўзбекистон иқтисодий ўсишга эришди, — деб таъқидлади Жанубий Корея Президенти. — Бу ютуқ, албатта, доно раҳбарнинг раҳнамолигида кўлга киритилди. Инқирозга қарши чоралар борасида Ўзбекистон, ўйлайманки, кўплаб мамлакатлар учун ўрнак бўлиши мумкин".

...Президентимиз Ислом

Каримовни кутиб олиш маросимида бир гурух болалар хам бор эди. Кўлига Ўзбекистон ва Жанубий Корея байроқларини тутган болалар "Ассалому алайкум" деган ўзбекона калом билан Ўзбекистон раҳбарини кутиб олди. Демак, Президент Ислом Каримовнинг ташрифи Кореяда ўзига хос байрам сифатида қабул қилинди.

Президентимиз Ислом Каримовнинг Корея Республикасига давлат ташрифи ҳар томонлама самарали бўлди.

Анвар БОБОЕВ,  
ЎЗА махсус мухбири.  
Тошкент-Сеул-Тошкент.

(Давоми. Боши 1-бетда.)

— Бугунги кўргазмада Ўзбекистон Миллий университети, Тошкент темир йўл мұҳандислари институти, Тошкент Халқаро Вестминстер университети, Сингапур менежментни ривожлантириш институти, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети каби етакчи таълим муассасалари билан бир қаторда «Иффатли келин», «Карьера» ўқув марказлари иштирок этмоқда. Лондон, АҚШ, Малайзия, Сингапур, Хиндистон, Хитой, Япония, Германия сингари яна кўплаб давлатлар корхоналари ҳам қатнашти. Бу-

## "ТАЪЛИМ ВА МУТАХАССИСЛИК": яна ёшларни чорлади

гун Ўзбекистон ёшлари ўз иқтидори ва илмий салоҳияти билан ҳалқаро миқёсда ҳам мустаҳкам ўрин эгалламоқда. «Таълим ва мутахассислик» кўргазмаси эса мамлакатимизда ёшларга қаратилаётган эътибор ва эътирофнинг яна бир тасдиғидир, — дейди «Камолот» ЁИХ матбуот хизмати етакчи мутахассиси Наргис Азаматова.

Айтиш зарур, кўргазмани ташкил этишдан кўзланган мақ-



сад — мамлакатимиз ёшлари манбаатларини муносиб ҳимоя қилиш, уларнинг жамиятда ўз ўринларини топишига кўмаклашишдан иборат. Бундан ташқари, уларнинг хоҳиш-истаги, қизиқишиларига қараб ўзларига мақбул олий таълим муассасасини танлаш имкониятини яратиш, чет эл университетлари фаолияти, ўқитиши тизими ҳамда йўналишлари ҳақида маълумотлар етказиш ҳам кўргазма ташкилотчilar олди-

га кўйган мақсадларидан саналади.

Ўтказилган кўргазмада ўртимиздаги ўрта махсус, қасбхунар таълим муассасалари битирувчилари ўзларини қизиқтирган олий ўқув юрити ҳақида батафсил маълумотларга эга бўлган бўлса, олий ўқув юртлари битирувчи талабалари ўзига муносиб иш ўринлари билан танишиш имкониятини кўлга киритди.

— Мен Тошкент банк коллежининг З-босқичида таҳсил оламан, — дейди Иход Абдулсатторов. — Келгусида мен эгалламоқчи бўлган мутахассислик бўйича етакчи университетлардан бирида ўқишини истардим. Шу сабабли, кўргазмага ташриф буюрдим, ва ўзимни қизиқтирган барча саволларга жавоб олдим. Ўқишига кириш учун қандай хужжатлар тўплаш керак, имтиҳонлар қай тарзда топширилиши, қайси университетда ўқув дастури ва таълим жараёни қандай олиб борилиши ҳақидаги кўплаб маълумотларга эга бўлдим. Келажакда бизнес бошқаруви йўналиши бўйича иш фаолиятимни олиб боришни режалаштиряпман.

Шаҳина ЖУРАЕВА,  
«Ma'rifat» мухбири  
Б.РИЗОҚУЛОВ олган суратлар.



## ЁШЛАР УЧУН ҲАЁТ САБОҚЛАРИ

Самарқанд шаҳрида «Ёшлар кашандалик ва ичкиликбозликка қарши» мавзууда давра сұхбати бўлиб ўтди.

“Баркамол авлод йили” давлат дастури асосида «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати вилоят бўлимлари, диний идоралар вакиллари ўртимизда Президентимиз раҳнамолигида ёш авлоднинг ҳар томонлама соғлом, билимли ва юқсак маънавиятли бўлиб камол топиши учун яратилаётган имкониятлар ҳақида сўз юритдилар.

2010-yil — Barkamol  
avlod yili

Бугунги кунда дунёда ОИТС, гиёхвандлик, жиноятчилик каби иллатлар аҳолининг соғлом турмуш тарзи ва келажагига таҳдид түғдираётган, ахборот ва гоявий таъсирлар воситасида ёшларнинг онгу тафаккурини эгаллашга уринишлар авж олаётган бир пайтда йигит-қизларимизни бундай балолардан асрар долзарб вазифага айланмоқда.

— Президентимиз Ўзбекистон Конституцияси қабул қилинганлигининг 17 йиллигига бағишлиланган маросимдаги маърузасида ёшларни миллий ва умуминсоний қадриятлар руҳида тарбиялаш, уларни гиёхвандлик, ахлоқсизлик, четдан кириб келаётган турли зарарли оқимлар ва гоялар таъсиридан ҳимоялаш лозимлигини алоҳида таъқидлади, — дейди «Камолот» ЁИХ вилоят бўлимлари раиси Алишер Норбоев. — Бу йўналишдаги вазифалар «Баркамол авлод йили» давлат дастурида ҳам ўз аксини топди. Шундан келиб чиқиб, йил давомида ушбу йўналишда бир қатор ишларни амалга оширишни мўлжалламоқдамиз. Шунингдек, Ижтимоий хизмат марказимиз таркибида «ОИТС ва гиёхвандликка қарши кураш маркази» фаолияти самарадорлигини янада ошириш, жойларда ўтказилаётган учрашув ва давра сұхбатларининг доимийлигини таъминлаш чора-тадбирлари кўрилмоқда.

Учрашув давомида мутахассислар ичкиликбозлик ва кашандаликнинг оқибатлари ҳақида батафсил маълумот берил, ёшларни қизиқтирган қўплаб саволларга жавоб қайтарди. Мавзуга оид ҳужжатли фильм намойиш этилди.

Ф.ҲАСАНОВ,  
ЎЗА мухбири



ЯҚИНДА ШОФИРКОН ТУМАНИДАГИ 38-МАКТАБДА «УЗЛУКСИЗ МЕТОДИК ХИЗМАТ ТИЗИМИДА ЯНГИ ТАХРИРДАГИ МЕЙЁРИЙ ҲУЖЖАТЛАР — АМАЛДА» МАВЗУИДА ВИЛОЯТ МИҚЁСИДА СЕМИНАР БҮЛИБ ЎТДИ.

Унда вилоят методика маркази мутахассислари, туман халқ таълими бўлими методика кабинетлари мудирлари, мактаб директорларининг ўкув ишлари бўйича ўринбосарлари қатнашди. Дастрлаб, семинарда физика, кимё, зоология, рус тили фанлари бўйича намуналари дарслар ҳамда «Энг буюк жасорат — маънавий жасорат» мавзусидаги синфдан ташқари тадбир кузатилиб, ўзаро таҳриба алмашиди. Шунингдек, мактабнинг ижодкор ўқитувчилари томонидан яратилган дарс ишланмалари, замон талабларига жавоб берадиган ўкув кўргазмали куроллари намуналари билан ҳам таниширилди.

Семинарда вилоят методика маркази раҳбари Ҳалим Ражабзода «Узлуксиз методик хизмат тизимида янги таҳрирдаги меъёрий ҳужжатлар ҳамда улардан амалда самарали фойдаланиш йўллари» мавзуда маъруза қилди.

— Биз узлуксиз таълим тизимида XТВнинг 2002 йил 8 июняндаги 109-бўриги билан тасдиқланган Низом асосида иш кўриб келаётган эдик, — дейди маърузачи. — Бугун ана шу Ни-

ПОЙТАХТИМИДАГИ 153-УМУМИЙ ЎРТА ТАЪЛИМ МАКТАБИДА ОНА ТИЛИ ВА АДАБИЁТ ФАНИ ЎҚИТУВЧИСИ МАХИН ОМАРОВА 6-«А» СИНФИДА АЛИШЕР НАВОЙИ ТАВАЛЛУДИННИГ 569 ЙИЛЛИГИГА БАФИШЛАНГАН «ДУНЁНИ ҚАЛАМ БИЛАН ЭГАЛЛАГАН ШОИР» МАВЗУСИДА ОЧИҚ ТАРБИЯВИЙ СОАТ ЎТКАЗДИ.

Унда асосий диққат-этибор Алишер Навоий ижодини ўрганиш ва англашга қаратилди.

Саҳнада шоирнинг болалик ва ўсмирик дамларини ўша давр муҳитига хос тарзда талқин қилган ўқувчиларга олқиши ёғилди. «Сабъаи сайёр» достони саҳна кўриниши, баҳру байт, ҳикматли сўзлар, илм-маърифатни, инсонпарварликни мадҳ этувчи фазаллар, хуллас, барі-барида шоирга нисбатан чексиз ёхтиром мужассам эди. Магнитафон тасмасидан «Келмади» радибли фазалнинг таралиши, айниқса, дарсга ўзгача рух бағишлади.

#### МУХБИРИМИЗ

TOSHKENT MOLIYA INSTITUTI QOSHIDAGI MOLIYA AKADEMIK LITSEYIDA O'ZBEK SHOIRLARI ALISHER NAVOIY VA MIRZO BOBUR TAVALLUDLARI MUNOSABATI BILAN "SHE'RİYATNING BUYUK DARG'ALARI" MAVZUSIDA ADABIY KECHA BO'LIB O'TDI.

Adabiy kechada litsey o'quvchilari ishtirotida tayyorlangan nozikta'b shoirlar hayoti va ijodiga oid "Alisher bilan bulbul", "Bir matla'tarixi", "Ona suti" kabi sahna ko'rinishlari ishtirotchilarda katta taassurot qoldirdi. Bu sahna ko'rinishlaridagi Vatanga muhabbat, do'sta sador-qat, fidoiylik, to'g'rilik va rostgo'ylik kabi yuksak

insoniy fazilatlar o'quvchilarning barkamol avlod bo'lib yetishishida alohida ahamiyat kasb etadi.

Ayniqsa, Navoiy va Bobur g'azallari asosidagi litsey o'qituvchilari ishtirotidagi bahr-u bayt shoirlar she'riyatining naqadar jozibador, tuyg'ularga boyligini namoyish etdi.

Adabiy kechada Navoiy hamda Bobur hayoti va ijodi bo'yicha 2-kurs o'quvchilari o'rtaida "Siz bu shoirlarni bilasizmi?" mavzusida bahsmunozara bo'lib o'tdi.

Tadbir so'ngida bahs-munozarada faol ishtirot etgan o'quvchilar faxriy yorliq bilan taqdirlandi.

Jamila TO'RAYEVA,  
akademik litsey o'qituvchisi



ФАЗАЛ МУЛКИННИГ СУЛТОНИ АЛИШЕР НАВОИЙ ТАВАЛЛУДИННИГ 569 ЙИЛЛИГИГА БАФИШЛАНГАН ТАДБИРЛАРДАН БИРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТИ ТАДБИРКОРЛИК ВА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ КАСБ-ҲУНАР КОЛЛЕЖИДА БҮЛИБ ЎТДИ.

Вилоят ўМКХТ бошқармаси ташаббуси билан ташкил этилган илмий-амалий анжумандаги таниқли адабиёт-шunos олимлар, шоир ва ёзувчилар, ўқитувчilar ҳамда коллеж ўқувчilarни иштирок этишиди. Унда сўзга чиққалар бобокалонимиз қолдирган бой маданий меросни асрash ва авлодларга етказиш, бугунги кунда Навоий ижодига қаратилаётган юксак эътибор тўғрисида фикр-мулоҳаза билдирилди.

— Мустақиллик йилларида Навоий ижодига бўлган муносабат тубдан ўзгарди. Ўтган давр ичida Алишер Навоийнинг 20 жиллик асарлари чоп этилди, — дейди адабиётшunos олима Зиёда Faффорова. — Унинг асарларида аёллар, оналарга бўлган лутф ва ёхтиром, айниқса, бетакор маҳорат билан тасвирланади. Навоийнинг ушбу қарашлари бугунги кунда ҳам кatta аҳамият касб этади.

Коллежнинг она тили фани ўқитувчisi — Ўйилой Иногомова бошлилигida тайёрланган бадий чиқишилар тадбирга ўзгача рух бағишлади. Жумладан, унда коллеж ўқувчilarни Юлдуз Фанихонова, Бобомурод Кўзиев, Жавоҳир Мехридинов ҳамда Висола Абдумажидова фаол иштирок этишиди.

Гулчехра ШОМАЛИКОВА,  
Паркент агросаноат касб-ҳунар коллежи ўқитувчisi



САҲНАГА ФАҚАТ ЎҚИТУВЧИЛАР ЧИҚҚАН, РОЛЬ ЎЙНАГАН ТАДБИРНИ КЎРГАННИСИЗ? ЖИЗЗАХ ВИЛОЯТ ПИҚТМОИДА ТАШКИЛЛАШТИРИЛГАН НАЗМ ВА НАВО КЕЧАСИДА ШУНДАЙ БЎЛДИ.

— Ушбу тадбирning бошқаларидан фарқли жиҳати шундаки, — дейди инститut ректори Рустам Абдурасулов, — унинг иштирокчilari бир неча йиллик педагогик тажрибага эга бўлган ўқитувчilardir. Улар Алишер Навоий ва Заҳириддин Муҳаммад Бобур шахсиятини очиб беришga, ижод намуналарини таҳлил қилишга, фазалу рубоййларининг моҳиятини чиқишига ҳаракат қилдилар. Саҳнавий чиқишиларда ҳам ўзлари роль ижро этиб, маҳоратларини намойиш этилар.

Тадбирда сўзга чиққан инститutning маънавий-маърифий ишлар бўйича проректори Марям Мусурмона ва адабиётимизнинг улкан намояндалари қолдирган маънавий мерос нафақат ҳалқимиз, балки жаҳон адабиётшunos олимлари томонидан юксак эътироф этилганини факт ва мисоллар билан таъкидлади.

Илмий маърузалар билан қизиган тадбир, инститut тил ва адабиёт фани тингловчиларининг бадий чиқишилriga уланиб кетди. Бахмал туманидаги 9-мактаб ўқитувчisi Йўлдош Каримовнинг ўқиган фазаллари, Жиззах шаҳрида 17-мактаб ўқитувчisi Муҳаммад Орифжонова ва Бахмал туманидаги 52-мактаб ўқитувчisi Ўрол Бобоёров томонидан ижро этилган «Навоий ва Гули» монологи йигилганлар олқишига сазовор бўлди.

Дилшод КАРИМОВ

БУГУНГИ КУНДА МАКТАБЛАРИМИЗДА ЯРАТИЛГАН ШАРОИЛЛАР СОҒЛОМ ВА БАРКАМОЛ, КЕЛАЖАГИ БУЮК АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШДА КАТТА АҲАМИЯТ КАСБ ЭТМОҚДА.

Чилонзор туманидаги 202-мактабда ташкил этилган «Очиқ эшиклар куни»га ташриф буоргандар бунга яна бир бор амин бўлишиди.

Мазкур ўкув даргоҳи мактаб таълимини ривожлантириш Давлат умуммиллий дастури асосида тўлиқ жиҳозланган. Тадбирга келган маҳалла жамоатчилик вакиллари, ота-оналар ва мутахассислар олиб борилаётган ишлар билан яқиндан танишиб, уларга юқори баҳо бердилар. Айниқса, синф хоналарининг замонавий ўкув-лаборатория ускуналари, компьютер техники, мебель ва спорт анжомлари билан тўлиқ таъминланганлиги йигилганларни мамнун этди. Тажрибали педагоглар томонидан ўтилган очик дарслар мутахассислар томонидан юқори баҳоланган бўлса, ота-оналарда фарзандлари таълим-тарбия олётган масканга бўлган хурматни янада ошириди, десам хато бўлмайди.

Муҳаён САИДИКРОМОВА,  
мактаб директори



МИРЗО УЛУГБЕК ТУМАНИДАГИ 207-МАКТАБДА ДА ПРЕЗИДЕНТИМИЗ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ «ЮКСАК МАЪНАВИЯТ-ЕНГИЛМАС КУЧ» АСАРИНИ ФАНЛАР КЕСИМИДА ЎРГАНИШ БЎЙИЧА СЕМИНАР БҮЛИБ ЎТДИ. УНДА ДАРСЛАРНИ ТУМАНДАГИ МИЛЛИЙ ФОЯ ТУРКУМИГА КИРУВЧИ ФАН ЎҚИТУВЧИЛАРИ, МЕТОДИСТЛАР КУЗАТДИ.

Семинарда асарнинг ўқитилиши юзасидан «Маънавият — қалб қўёши» мавзусидаги тренингда 9-синф ўқувчilarни иштирок этган бўлса, 8-синфлар ўртасида ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш мавзусида давра сухбати бўлиб ўтди.

Шунингдек, тадбир ўқувчilar томонидан ташкил қилинган буюк бобокалонларимиз Алишер Навоий ва Заҳириддин Муҳаммад Бобур таваллудига багишиланган кечага уланиб кетди.

Муҳлиса МҮМИНОВА

ЎЗБЕКИСТОН ҚАҲРАМОНИ, ХАЛҚ АРТИСИ ЗИКИР МУҲАММДЖОНОВ ШУ КУНЛАРДА БУХОРО, САМАРҚАНД ВА ХОРАЗМ ВИЛОЯТЛАРИДА УСТОЗ-МУРАББИYLAR ВА ТАЛАБАЛАР БИЛАН ИЖОДИЙ УЧРАШУВЛАРДА БЎЛДИ.

Санъаткор олис тарих қатидаги болалик ва ўсмирик ийллари ҳақида ҳикоя қилиб бериш билан бирга бугунги шориломон кунлар шарофати билан амалга оширилаётган улкан ислоҳотлар ҳақида тўлқинланиб гапириди. Зикир Муҳаммаджонов кино ва театр саҳнасида кўплаб образлар — Абу Райхон Беруний, Амир Темур, Мирзо Улугбек ва Алишер Навоийдек тарихий шахсларнинг сиймосини гавдалантириб, ҳалқимизнинг юксак эътирофига сазовор бўлди.

Бўлиб ўтган учрашувларда, айниқса, талаба-ёшлар фаол иштирок этиб, актёр яратган образлари ҳақида ўз фикрларини баён этишиди.

Махмуд КАРИМОВ

ҚИБРАЙ ТУМАНИДАГИ 21-УМУМТАЪЛИМ МАКТАБИДА БҮЛИБ ЎТГАН САВОДХОНЛИК БАЙРАМИ ШОДОН КУЙ-ҚЎШИҚЛАР БИЛАН БОШЛАНДИ.

Шар ва гуллар билан бе-затилган саҳнага мусиқа садолари остида дастлаб биринчи синф ўқувчilarни чиқиқ келишиди. Уларнинг юз-кўзларидан хурсанд эканликлари кўриниб турарди.

1-синф қизчалари «Ўзбекистон» рақсини маҳорат билан ижро этилар. Ватан, устозлар, одоб, билим олиш ҳақида шеър ва ҳикматли сўзлар ўқувчilar томонидан меҳмонларга ҳавола этилди. Шунингдек, тадбир давомида турли қизиқарли ўйинлар ҳам ташкил этилди. Жумладан, «Ким билимдон?» ўйини. Мазкур ўйин шарти қуидагича: ҳар бир иштирокчига биттадан шар берилади. Шарнинг ичига савол яширинган. Ўқувчilar уни пулфлаб ёради ва саволларга жавоб беради. Саволлар ҳам жуда қизиқарли. Масалан, «Байроғимизда нечта ранг бор?», «2010 йил юртимизда қандай ном билан атaldi?» каби.

Беллашувда болажонлар нафақат билим олишида, балки спортда ҳам фаол эканликларини намойиш этишиди.

Ўқувчilar олти ой майданида олган билимларини маҳорат билан ота-оналарига намойиш этдилар.

Икром МУСАЕВ

**Бухоро шаҳридан тарих фанига ихтисослаштирилган б-мактабда қарийб ўн йилдан бўён фаолият кўрсатиб келаётган "Кичик академия"нинг илгор иш тажрибаси ўтган ўили Республика миёёсида оммалаштирилди. Таълим муассасаси ўкувчиларининг тарих фанини чуқур ўрганиши баробарида, олиб бораётган илмий изланишлари ва уларнинг самарали натижалари мутахассислар томонидан алоҳида эътироф этилди. Шу боисдан ўтган ўкув ишлари республикамиздаги қатор таълим муассасаларида "Кичик академия"лар ташкил этилди. Янгитдан бошланган жараёнда муаммолар, тўсиқлар бўлиши табиий. Савол туғилди: мактаб "Кичик академия"си қандай мақсадларда ташкил этилди ва у ўз фаолиятини қай тарзда олиб бориши мақсадга мувофиқ? Бу каби саволларга жавоб топиш мақсадида мазкур мактабдаги "Кичик академия" фаолиятига эътибор қаратдик.**

### ИЛК ПОЙДЕВОР

Мактабда даставвал ўкувчиларни фаолликка ундовчи "Мулокот", «Дебатларда ҳёт акси» каби клублар фаолияти ташкил этилган эди, — дейди мактаб директори Мұхсина Шойимарданова. — Муассасамиз тарих фанига ихтисослаштирилганлиги боис ўкувчиларимиз машғулотларда юртимиздаги қадими обидалар ва турли воқеа-

бўйича ўринбосари, Бухоро давлат университети тарих факультети илмий ходимлари, аспирантлари, мактабнинг олий тоифали ўқитувчиларидан иборат. «Кичик академия»га тарих фанига ихтисослаштирилган синфларнинг изланувчан ўкувчилари қабул қилинишига алоҳида эътибор қаратилиди. Уларнинг сони 11-15 нафаргача бўлиши мумкин. Ҳар бир академия аъзосига илмий раҳбар бириктирилади, мавзулар

ҳодисалар хусусида соатлаб тортишиб, ўз фикрларини ҳимоя қилишга ҳаркат қиласди. Ўшанда ўкувчиларимизнинг илмий салоҳиятини янада ривожлантириш учун "Кичик академия" ташкил этиш ташаббуси билан чиқдик. Бунда келажакда илмий тадқиқотлар олиб бориб тарих фанининг ривожланишига ҳисса қўша оладиган ўкувчиларни тарбиялаш, уларда ёшлигиданоқ изланувчанлик қобилиятини ривожлантириш мақсади қўйилди. Шу мақсадда жамоамиз билан "Кичик академия" фаолиятини ташкил этиш ва олиб бориши тартибларини ишлаб чиқдик.

Академияга аъзо бўлиш, илмий мавзуларни тасдиқлатиш, тайёрланган ишларни муҳокамадан ўтказиш учун Илмий кенгаш фаолиятини йўлга кўйиш тартиблари аниқ белгиланди ва 1999-2000 ўкув йилидан бошлаб мактабда "Кичик академия" ўз фаолиятини бошлади. Ўкувчилар ва ота-оналарнинг ушбу йўналишга қизиқишиларини ошириш, илмий салоҳиятни бойитиш мақсадида Бухоро давлат университети профессор-ўқитувчилари академия фаолиятига жалб этилди. Уларнинг академия аъзоларига илмий раҳбарлик ишларини олиб борища кўмаклашиши назарда тутилди.

Ўкувчилар турли манбаларни ўрганиб, тарихий ҳақиқатларни англани сари болалик олами учун янгиликлар кашф қила бошлашди. Бу ишлар улар учун ниҳоятда мароқли кечишини кузатдик, — дейди мактабнинг олий тоифали тарих фани ўқитувчisi Маҳбуба Раҳимова. — Бунда танланган ҳимоядаги мавзуни асосий қисмларга ажратиш, режалар тузиш, режа асосида ўз нуқтаи назарини ҳимоя қила олиш, исталган адабиёт ва ахборот манбаи билан мустақил ишлаш кўнинмалари ҳам ривожланиб борди. Амалий машғулотлар, тарихий қадамжоларга ташкил этилган экспедицияларда "Кичик академия" аъзолари ўзлари учун керакли маълумотларни излашга киришиб кетишиди. Ташкил этилган ишнинг мақсадли ва самарали олиб борилганлиги ўкувчилар, ота-оналар эътиборини тортди, йилдан-йилга академия аъзоси бўлиш истагини билдирувчилар сони орта бошлади.

### АКАДЕМИЯГА АЪЗОЛИК – ФАХР

"Кичик академия" фаолиятини Илмий кенгаш назорат қиласди. Унинг таркиби мактаб директорининг тарих фанига ихтисослаштирилган синфлар

йил январь ойида ўтказилди. Ҳимоялар ўкувчилар учун байрамга айланаб кетди, — дейди тарих фанлари номзоди, доцент Манзила Курбонова. — Археологик кичик экспедицияларда қатнашиб, топилмаларни таҳлил қилиш, мустақил фикрларини баён этиш, ўз қарорларини ҳимоя қилиш кўнинмаларини ўзлаштирган ўкувчиларнинг салоҳияти илк ҳимояларданоқ кўзга ташланди. Демак, биз тадқиқотчи олимларни тайёрлашнинг илк босқичини таълим муассасаларида бошлашимиз янада самаралироқ бўлишини амалиётда кўрдик.

Ўкувчилар томонидан олиб борилган тадқиқот ишларининг материаллари мактабда ҳар йили тўплам ҳолатига келтирилиши яхши анъанага айланган.

Шу кунга қадар ташкил этилган ўндан ортиқ тўпламда академияда олиб борилган ишлар жамланиб, ўқитувчи ва ўкувчилар, кенг жамоатчилик эътиборига ҳавола этилди.

### ИЛМИЙ ИШ ҚАНДАЙ БАҲОЛАНАДИ?

воситаларида ёритиб борилади ҳамда бу ишлар ҳам ҳимоя жараёнда иnobatga олинади.

"Кичик Академия" аъзолари академияда бошлаган мавзулари ва излашишларини Ибн Сино номидаги "Ёшлар академияси"да давом эттириши мумкинлиги яна бир ютуқлар омилидир.

### ЖАРАЁН ДАВОМ ЭТМОҚДА

— "Кичик академия" аъзоларига мактаб кутубхонасида мустақил ишларни учун алоҳида хона ажратилган, — дейди, мактабнинг олий тоифали тарих фани ўқитувчisi Диляфуз Шоймарданова. — Шунингдек, улар Бухоро давлат университетети кутубхонасида, вилоят ахборот-ресурс марказлашида, кутубхона ва музейларда тадқиқот ишларини олиб бориши мумкин. Бунинг учун мазкур ташкилотлар

# МАКТАБДА "КИЧИК АКАДЕМИЯ"

## БУЮК ТАДҚИҚОЛЛАРГА ДЕБОЧА БЎЛМОҚДА

аинқланиб, Илмий кенгашдан ўтказилиди.

"Кичик академия" аъзолигига тарих ва унга ёндош (археология, этнография, тарихий ўлкашунослик, эски ўзбек ёзуви) фанлардан дарс берадиган ўқитувчилар тавсиясига асосан: ўкувчилар икки босқичли танлов (психологик тест ва тарих фанига оид билимларни аниқлаш бўйича саволжавоб) натижаларига кўра қабул қилиниши белгилаб қўйилди.

Ўкувчиларнинг илмий ишига фан ўқитувчилари, Ўзбекистон Фанлар Академияси Тарих институти илмий ходимлари, Бухоро давлат университети гуманитар фанлар факультети олим ва тадқиқотчилари, Бухоро вилояти бош музей-қўриқхонаси илмий ходимлари ва мутахассислари раҳбарлик қилиши эса янада эътиборли бўлиб, кўпчиликни қизиқтириб қўйди.

2000 йилда "Кичик академия"га 8 нафар ўкувчи аъзо қилиниб, кичик илмий иш мавзулари танланди. Ёш тадқиқотчилар илк илмий ишларини Бухоро давлат университетети қошидаги Ибн Сино номидаги "Ёшлар академияси" илмий-назарий анжуманларида, конференцияларда ҳимоя қилиши ва маърузалари илмий мақола ҳамда маърузалар тўпламларида чоп этилди.

### ТАДҚИҚОТ ҲИМОЯСИ – МАСЬУЛИЯТ

"Кичик академия"нинг фаолияти мактаб ўкувчи-ёшлари ўртасида илмий изланувчан, иқтидорли, мустақил фикрлайдиган баркамол ёшларни тарбиялашга қаратилган. Фан ва техника соҳасида бўлғуси олимларни тайёрлашга замин яратиш мақсадида бошланган иш ўкувчи-ёшларни манбалар, қўшимча адабиётлар билан ишлашга ўргатиш, режалар тузиш ва фикрини ёрниш баён этишга ўргатмоқда. Олиб борилган тадқиқот ишларининг ҳимоялари Илмий кенгашда ўтказилиши ўкувчиларни янада масъулиятили бўлишга ундумоқда. Кенгаш ҳар ойнинг 3-жума куни мунтазам ўтказилиб, унда ўкувчилар томонидан илмий раҳбарлар билан ҳамкорлиқда олиб бораётган ишлар муҳокама этилиб, вазифалар белгиланиб борилиши йўлга кўйилган.

— Академия аъзоларининг танлаган мавзуулари бўйича олиб борган илк тадқиқот ишларининг ҳимоялари 2000

Илмий тадқиқот олиб борган ўкувчи 10 бетдан кам бўлмаган ишини семинар ва конференцияларда ҳимоя қилиши учун 10 кун аввал Илмий кенгашга топширади. Кенгаш аъзолари ҳимоядаги иш билан танишидилар ва камида 3 нафари ўз тақризини ёзмаравишида кенгашга топширади. Улар кўйидаги мезонлар асосида максимал 25 балл билан баҳоланади:

Т.р.	Белгиланган мезон	Балл
1	Мавзуни оғзаки ифода этиб, ишни яратиб бера олганлиги	10
2	Илмий ишнинг эстетик кўриниши, илмий мусаххиҳлик талабларига мувофиқлиги	5
3	Илмий ишнинг ёртилиши, режага мослиги, тарихий таққослаш тамоилларига жавоб бериши	10
<b>Жами</b>		<b>25</b>

"Кичик академия" аъзоларининг илмий мақолалари, маърузалари ва ижодий ишлари матни оммавий ахборот

ҳозирги кунда ҳам илмий тадқиқотчилик фаолияти билан банд.

— Ўтган муддат ичидаги "Кичик академия"да маълум бир тажриба тўпланди, — дейди мактаб директори. — Шу боис бугунги кунда унинг тизимли иш жараёни янгиликлар билан бойиб такомиллашиб бормоқда. Ҳозирги кунда академиянинг 8 нафар аъзоси тарих фанининг долзарб масалалари бўйича илмий изланешлар олиб бормоқда. Жумладан, Муқаддас Қодировнинг "Бухоро воҳасида боланинг туғилиши билан боғлиқ маросимлар", Элбек Фофуровнинг "Наврӯз байрами ва у билан боғлиқ анъанавий маросимлар (Бухоро воҳаси мисолида)", Севара Ҳожиеванинг "Ўрта асрлардаги Бухоронинг тарихий обидалари бунгунги кунда", Гулноза Сайдованинг "Бухоро зардўзлик ҳунармандчилари тарихидан" мавзуулари шулар жумласиданди.

Академияда изланеш олиб бораётган ўндан ортиқ йигит-қизларнинг ҳаракати, сўз ифодасида олимликка дъявогарликни кўриб суюнасиз. Улар учун яратилган шароит эса, албатта, ҳавасингизни келтиради.

Ҳафиза ИСАНОВА,  
"Ma'rifat" мухбири





...Гулшода дарсда. Лекин бугун у ўқитувчи вазифасида эмас, ўқувчи сифатида энг охирги партада ўтириб машгулотни кузатаяпти.

Доскага «Болада ижобий фазилатларни шакллантириш тренинги» машгулот мавзуси ёзиб қўйилган. Қани, биз ҳам ўқувчиларнинг ҳаракатини бир зум кузатайликчи...

Бошқарувчи ўқувчиларнинг кўлига кичикроқ қоғозлар тарқатади-да, шундай дейди:

— Ҳар бирингиз ўзингизда мужассам бўлган ва ўзингизга хос бўлган ёмон одатларни шу қоғозга ёзинг!

Ўқувчилар бир зум сукут сақлашади.

— Кўркманг, уларни ҳеч ким ўқимайди, — изоҳлади яна бошқарувчи дарсни жонлантириш мақсадида.

Ўқувчилар энди ўзларини анча эркин ҳис қилиши шекилли, ёза бошлашди.

— Энди қоғозларни ғижимлаб мана бу қутичага ташлаб юборинглар!

Ўғил-қизлар бошловчининг сўзига амал қилишади.

— Мана, шу билан барчамиз ёмон иллатлардан фориг бўлдик. Энди доимо ақлли, билимли ва одбли бола бўламиз. Энди ҳаммангиз мен айтган сўзларни такрорланг:

«Мен ақлли ва одблиман!»

«Мен соглом ҳаёт кечираман!»

«Мен фақат яхши ишларни амалга ошираман!»

Ўқитувчи мамнун ҳолда ўз ўрнига қайтади.

— Раҳмат, болалар, сизнинг ўзингизни тутишингиз, дарсга бўлган иштиёқингиз, қизиқишишингиз мени хурсанд этди. Гарчи кузатувчи сифатида иштирок этган бўлсан ҳам, ҳар бирингизнинг руҳиятингиздан яхшигина хабардор бўлдим...

Гулшода Матёкубова Шовот туманидаги 28-умумтаълим мактабининг амалиётчи-психологи, ўқувчиларнинг энг яқин сирдоши, ҳамфир ва дўсти.

— Психология мактабнинг ажралмас бўғини, — дейди ўз фикрларини ифода этар экан Гулшода, — психологиялар бу ердаги муаммоларни ечишда фаол иштирок этадилар. Анча йиллар олдин психологияга ўтибор бугунгидек катта эмас эди. Бугун бу фан ўзининг ўрнини топиб бораётпи. Энди унинг ўрни ниҳоятда юксак эканлигини кўпчилик англай бошлади. Демак, биз бир-би-римизни теранроқ тушунаёттиримиз...

«Олтин сўзлар мақтови» тренинги ўқувчининг руҳиятини ҳис қилишда яқиндан ёрдам беради. Нафақат ёрдам, балки ўқувчининг дунёкашини шакллантиришга хизмат қилали.

— Мазкур тренингни ўтишдан мақсад боланинг кайфиятини кўтариб, синфдошлига аралашмайдиган болани даврага тортишдан иборат, — дейди Гулшода. — Ушбу машгулотнинг тарбиявий афзаллиги шундан иборатки, ҳар бир бола инсонийлик, олижаноблик фазилатларини англайди, яхши хулклар бўлишга интилади, кайфияти кўтарилади.

...Синфдаги барча ўқувчилар доира бўлиб ўтириб олишади.

— Ҳозир бир-би-римизга ёқимли орзулар айтамиз, — дейди тренинг бошқарувчиси, — аввал ўртоғингиз исмини

тарбиялашга бор тажрибасини сарф этди. Унинг ўқувчилари фан олимпиадаларида ва қатор танловларда фахрли ўринларни эгаллашди. «Иншолар танлови», «Ёш қоламкашлар» танловида мудаффақиятли иштирок этган ўқувчилари устознинг ишончини қозонди...

— Амалиётчи психолог бўлиб фаолият бошлаганинга олти йил бўлаяпти, — дейди Гулшода Матёкубова. — Шу соҳага қизиқишим учунми, ўқувчиларни ҳам шу фанга қизиқтириш йўлларини излай бошладим. Уринишларим зое кетмаганлигини кўриб хурсанд бўламан.

Ўқувчиларни узлуксиз таълимiga тўлиқ жалб қилиш, касб-

тишиди. Таклифлар ижобий ҳал этилди. Гулшода

Матёкубованинг иш тажрибаси вилоят халқ таълимни бошқармаси томонидан оммалаштирилди.

Дарс ўтиш жараёнида янги педагогик технологиялардан фойдаланиш, ўқувчиларни мавзуга ижодий ёндашувга чорлаш, мустаҳкамлаш дарсларида гурӯҳ бўлиб ишлаш, ҳар бир сўзини очик айтишга тортинадиган ўқувчининг ҳам фикрини баён қилишига имкон бериш каби фазилатлар психолог ўқитувчининг самарали усуулариданdir.

Мамлакатимизда олиб бо-

## Tajriba, sinov, natija



биялашда нималарга ўтибор беришлари, таълим-тарбия жараёнида Шарқ мутафаккирлари меросидан ўринли фойдаланишнинг аҳамияти ҳақида ўз фикрларини билдиради.

Дарвоқе, «Йилнинг энг яхши психологи» кўрик-танловининг Республика босқичида мудаффақиятли иштирок этган Гулшода Матёкубовага «Энг яхши тренер» номинацияси ҳам берилди. Танлов жараёнидаги ҳаяжонлар ҳақида Гулшода шундай фикрларни билдиради:

— Шайхонтохур туманидаги 169-мактабнинг 7-синфида «Биз касбларни қай даражада биламиз?» мавзусида тренинг машгулотларини ўтказдим. Ўзимча касб дараҳтини ясадим. Унинг шоҳларига ҳар хил «мева»ларни осиб қўйдим. Ўқувчилар меваларни олишди ва касб-кор ҳақида маълумот беришди. Шунингдек, тарқатма материаллардан ҳам фойдаландим. Унда барча касблар учун таалуқли саволлар ёзилган эди. Ўқувчилар тўлақонли жавоб берисиб, дарснинг фаол ўтишига замин яратишиди. Шу синфдаги Бобур исмли бола энг билимдон ўқувчи сифатида шундоқцина кўз ўнгимда қолган. Унинг ҳозиржавоблиги, ўтқир билими, фикрларини равон ва очик баён қилиши, ҳар қандай вазиятда ҳам ўзини тута билиши мени ҳайратда қолдириди.

Дарсни бошлашдан олдин бироз чўчигандим. Ҳар қалай нотаниш ўқувчилар, қандай қилиб киришиб кетар эканман, деган вахима ҳам босганди. Лекин синфдаги ўқувчиларнинг дарсга қизиқиши мулоқотни жонлантириб юборди. Ўқувчиларнинг маданиятлилиги, фикрларини равон ифода этишлари, билимдонларни ўтаётган дарсга бўлган ишончимни ошириб юборди. Халихануз улардан миннатдорман. Мени қўллаб-қувватлашди, худди ўз устозларидек қарши олишди...

Инсон руҳиятининг билимдени бўлган Гулшода танани руҳ бошқариши, инсон нимагаки астойдил интилса, албатта, эришиши ҳақида гапиради. Чунки руҳ соглом бўлса, муаммога ўрин ҳам қолмайди.

— Мустақил диёrimizning равнақи учун Республика изворуни бутун жаҳонга танишига ўзининг муносиб ҳиссасини кўшишга бел боғлаган ўшларимиз жуда кўп, — дейди Гулшода. — Уларнинг олға интилишлари, изланишлари, ижод қилишлари учун юртимизда шароит ҳам етарлича яратиб қўйилган. Қайсири ўш авлод чет элда ўқимоқчи ёки малакасини оширмоқчи бўлса давлатимиз томонидан дарҳол шароит яратиб берилади. Фарзанд тарбияси билан, албатта, малакали мутахассислар шуғуланишлари ҳамда ўшларнинг етук инсон бўлиб шакланишлари учун барчамиз куч-ғайратимизни ишга солмомиз даркор.

Гулшода айнан ана шу фикрларни ўзининг қалб шиорига айлантириб олган.

**Феруза ТАНГРИБЕРГАНОВА,  
“Ma'rifat” мухбири**

# ЭЗГУ СЎЗ ВА ШИРИН МУОМАЛА

## ЎҚУВЧИ ХУЛҚИНИ ЗИЙНАТЛАЙДИ



батманавбат ўз дўстларини илиқ сўзлар билан сийлай бошлашди...

Навбат яна бошқарувчига келди.

— Сизга дўстингиз ўзининг самимий тилакларини билдираётган пайтда ўзингизни қандай ҳис этдингиз?

Болалар бошқарувчининг саволига ўзларининг таассурутларини бирма-бир айтиб ўтишиди.

Машгулот якунидаги Гулшода мақтов, чиройли сўзлар одамнинг кайфиятини доимо кўтаришини, ҳамиши чиройли сўзлаш санъатини эгаллаш зарурлигини эътироф этади. Сўз курдатли, у кўнгилни забт этади. Сўзни улуғламок, курдатни ҳис қилмоқ керак!

Ал-Хоразмий номидаги Урганч давлат университети педагогика факультетида Педагогика ва психология йўналишида ўқиган Гулшода дастлаб иш фаолиятини она тили ва адабиёт фани ўқитувчилигидан бошлади. Шу даврда ўқувчиларни ватанпарварлик руҳида тарбиялашга, ёрқин фикрловчи ёш авлодни юксак маънавий қадриятлар, миллий истиқлол гоясига содиклик руҳида

хунарга тўғри йўналтириш, мактаб-маҳалла-оила ҳамкорлигини тўғри ташкил этиш, ота-оналар билан суҳбатлашиш, мактабда турли касб эга-лари билан учрашувлар ўтказиш каби ишларни Гулшода ҳеч эринмасдан, иштиёқ билан бажаради. Ўқувчиларни тумандаги ҳамда вилоятдаги касб-хунар коллекларига, академик лицейларга саёҳат қилиришни ўзининг иш вазифасига киритиб кўйган. 9-синф ўқувчиларининг қизиқиши ва майилликларини аниқлаш мақсадида жорий қилинган методикалар натижасида ўқув даргоҳининг йигит-қизлари касб-хунарга тўғри йўналтирилаётганлиги айни ҳақиқат!

Гулшоданинг дарс ўтиши услуби, ўқувчиларни дарсга жалб қилиш қобилияти, барча билан тенг ишлаш усуулари мактаб жамоаси мақтовига сазовор бўлганлиги учун тажрибали устозлар унинг услубларини оммалаштириши таклиф

рилаётган ислоҳотлар хар бир одамни ишлашга, ижод билан шуғуланишга, янгиликлар яратишига чорлади. Изланувчанлик, бунёдкорлик қобилиятини шакллантиришга ундейди. Бу фикрни тўла англаб етган Гулшода изланишдан бир зум тўхтамайди. Шу боис ҳам нуғузли анжуманларда ўзининг дадил фикрлари билан қатнашиб келаяпти. Ўтган иили Ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ва психология-педагогик Республика ташхис марказида ўтказилган «Узлуксиз касб-хунарга йўналтиришнинг истиқболлари» мавзусидаги Республика илмий-амалий конференциясида таълим сифатини кўтариш, таълимтарбиянинг самарадорлигини, нуғузини ва обрў-эътиборини оширишга ўз ҳиссасини кўшиш мақсадида «Фарзанд тарбияси ва уни касб-хунарга йўналтиришда қадимги Шарқ мутафаккирлари меросидан фойдаланиш» номли мақоласи билан иштирок этди. Унда Гулшода миллат равнақини таъминловчи касб эгалари бўлмиш ўқитувчилар ўқувчиларни комил инсон қилиб тар-

# БОБУР – БУНЁДКОР

Шарқ тарихида ўтган буюк сиймалардан бири – Захиридин Бобурининг феъл-атвори, олижаноб хислатлари, исми жисмига монандолиге замондошлари ва кейинги муаррихларниң асарларида алоҳидо хурмат билан қайд этилган. Жумлаабан, унинг юксак фазилатлари ҳақида Мирзо Ҳайдар «Тархи Рашидий» асариди «... жуда кўп фазилатлар файзиёт этиган бўйича, у бексоб олижаноб хислатларга бурканган эдики, у зотинг мардлиги ва саҳоватешалиги ҳамма хислатларидан устун турар эди», деб таърифлайди.

«Бобурнома»нинг котиби Бобурнинг улуг подшохларга хос саккиз фазилатни кўйдаги қайд этиб ўтган:

«У кўдратли подшохнинг яхшиликларини айтган билан ва ётган билан тутигати маҳолларид. Лекин кискаси буки, саккиз асл сифат унинг зотига хос эди: бири, буким – икбили ба-ланда эди; иккинчиси – химмати юксак эди; учинчиси – ви-ляят олмоқ; туртинчиси – ви-ляят сакламоқ; бешинчиси – маъмурлик; олтинчиси – Оллох бандаларига фарон-лик нияти; еттинчиси – лаш-кар кўнглини кўнга олмоқ; сак-кизинчиси – адолат қилимок» (матн табдил). Бу фазилатлардан унинг олижаноблиги яъқон куринади.

«Бобурнома»нинг инглиз тилига таржими килаган Уильям Эрскин Бобурни саковатли, мадр, истебъодли, илм-фан, санъати мұхаббати билан Осиё подшохлари орасида тенгизи, деб баҳолайди.

Бобур меҳрибон ота, дўст, вафодар эр, ғамъқариндош, дилшаш ҳамроҳ, инсонга хурмати бисер, кечирилди, мадр, инсонпарвар, айни вақтда, каттиққўл, буюк ҳукмдорлик фазилатларини муджасам этган шахс эди. У кениндошларининг иззатини жойга кўрги, оғир дамларда уларга мурувват кўрсатар, фарзандларининг тарбиси ва ўқишига, уларнинг шахс сифатида шакланишига алоҳида этибкорни каратар эди. Бобур дўстлик удумини нийятда эъзозлаган, дустлариниған кўнгличларидан ёғиси колдирмаган.

Бобур ҳаётда фарзанд доғини жуда кўп кўрган инсон. У ҳаёти давомиди 9 ўғил, 9 қизининг отаси бўлган, ўн бир фарзанди нобуд бўлган кезлари ҳижориғини нийядта оғир ўтказган, ҳар бирга юракдан кўйган. Кўз ўнгда вояғ етган тўрт ўғли, уч кизини бир-бидан кам кўрмаган, уларни инокнишка, тутувника давлат этган. Шунинг учун ўлим тўшагида Ҳумоюнга ҳукмдорлик таҳтини раво кўрар экан: «Уқаларинг жазога лойиқ иш кўлсалар ҳам уларга ёмонликни раво кўрмагани», деб наисиҳат килади. Умрининг сўнчи бора-ётган дамида ҳам қизлари тақдирини ўйлаб Гулранбегимни Эсон Темур Султонга, Гулчехрабегимни Тўхта Буга Султонга узатилишини васит қўлган.

Унинг фарзандларига бўлган меҳ-муҳаббатини, зарур бўлса, жонини ҳам нисор этишини Гулбаданбекимни «Ҳумоюннома» асарида кўйдаги байёти этади. Ҳумоюннинг ахволи оғирлигини кўриб, подшоҳ дарҳол бир кишини топдириб, Ҳазрат Муртаза Алининг мозорини зиёрат кимок учун жўхнатар экан, унга ўзномидан «Худобӣ, агар жон ўрнига жон бериш мумкин бўлса, менки Бобурман, умрижонимни Ҳумоюнга багишланман», деб дуо қилишини сўрайди. Гулбаданбекимни ўзишича, шу куни – Бобурнинг тоби кочиб, Ҳумоюн эса соғайб, ўзини кўргани келган кишинларни кабул кишишади.

Мутахассисларнинг фикрича, Бобур «Мубайин» асарини

Дунё тарихида ўчмас из қолдирган Захиридин Муҳаммад Бобур ҳалқимиз орасида кўпроқ улуг адаби ва донишманд шоир сифатида танилган. Бу беназир сўз санъаткорининг асарлари кириб бормаган ўзбек хонадони йўқ. Бирок, афуски, унинг қаламига мансуб барча асарлари тўла топилган эмас. Бобур асарларини ҳалқимизга қайтаришдек савобли ишини амалга ошириш йўлида кўплаб олимларимиз заҳмат чекканлар. Шулар орасида афғонистонлик ўзбек шоираси ва олимаси Шафиқа Ёрқиннинг муносиб ўрни бор. Олиманинг бобуршуносликдаги энг ийир ишларидан бири «Девони Захиридин Муҳаммад Бобур» (Кобул, 1983) китобидир. Ўша пайдаги шоир шеърларининг энг тўла нашри бўлган мазкур китобга, муайян сабабларга кўра, Истанбул университетида сакланәтган Бобур девони қўллесмасининг охирги саҳифаларида шеърлар киритилмаган қолган эди. Шафиқа Ёрқин тадқиқотларини давом эттириб, 2001 йили ана шу шеърларни нашрага тайёрлади. Ниҳоят, 2004 йили «Шарқ» нашариётидан «Бобур девони. Кобул нашариға тақмил» (қўймач) китоби босилиб чиқди. Тақмилада Захиридин Муҳаммад Бобурнинг 195 янги, хозиргача илм ахлига маълум бўлмаган катта-кичик шеърлари кенг китобхонлар оммасига тақмил қилинган. Шулар орасида 57 фард ҳам бор. Биз ана шу Бобур фардларидан намуналарни эътиборингизга ҳавола этаётимиз.

Фарзандларига бағишиллаган. Асарда отанинг фарзандига бўлган меҳ-муҳаббати кўйдаги сатрларда кўринаиди:

«Билгайсан, эй,  
хужастайи фарзанд,  
Жигарим билан  
жонимга пайванд...  
Комрон бўл,  
жаҳонда давлат кўр,  
Юз туман обрўю  
иззат кўр.

Бобурнинг олижаноб фазилатларини ўрганища «Бобурнома» асари энг ишончи манбадир.

Буюк аждодларимиз хар бир ётган асарини Оллох номи билан оқ ғозига тушарсан экан, оқ ғозиги ҳақондан Ватана бўлган мұхаббат, соғинч тарқ этмайди. Умрининг сўнгти дамигача Ватан соғинчи билан яшайди. Узининг аччик қисматидан нолао ағон кўнглигини кўйидаги рубонисида кўрамиз.

Толев ўйки жонимга  
балолиг бўлди,  
Ҳар ишники айладим –  
католиг бўлди.  
Ўз ерини кўйиб,  
Хинди сори юзландим,  
Ё Раб, нетайин,  
не юз каролиг бўлди!?

Бобурда инсонпарварлик хислатлари нийядта кучли эди. «Ҳумоюннома» асарida ёзишича, Бобур жангда Сulton Иброҳимни маҳд эттаг, унинг онасига «Сиз менинг ҳам онамис, мени ўзингиз Сulton Иброҳим каторида ўғлим деб қаранг», деб кўп меҳрибонликлар кўрсатади. Бирок малика Байда ўзингин хунийни олиш пайдай Бобурнинг ошпазини катта маблаб ёвзига кўндириб, ҳар сўнгнинг рости битилада ва ҳар иш айнан қандай воеҳ бўлган бўйса, шундай айтпайди, деб алоҳида ҳайдат этади(матн табдилда берилди).

«Бобурнома»ни ўқир эканмиз, унда Бобур тархига воеҳлар, айланар, табиати ходисалари хакида ҳам рост маълумотларни байён этганди.

Бобур ҳаётда фарзанди донини жуда кўп кўрган инсон. У ҳаёти давомиди 9 ўғил, 9 қизининг отаси бўлган, ўн бир фарзанди нобуд бўлган кезлари ҳижориғини ростига оғир ўтказган, ҳар бирга юракдан кўйган. Кўз ўнгда вояғ етган тўрт ўғли, уч кизини бир-бидан кам кўрмаган, уларни инокнишка, тутувника давлат этган. Шунинг учун ўлим тўшагида Ҳумоюнга ҳукмдорлик таҳтини раво кўрар экан: «Уқаларинг жазога лойиқ иш кўлсалар ҳам уларга ёмонликни раво кўрмагани», деб наисиҳат килади. Умрининг сўнчи бора-ётган дамида ҳам қизлари тақдирини ўйлаб Гулранбегимни Эсон Темур Султонга, Гулчехрабегимни Тўхта Буга Султонга узатилишини васит қўлган.

Бобур ҳаётда фарзанд доғини жуда кўп кўрган инсон. У ҳаёти давомиди 9 ўғил, 9 қизининг отаси бўлган, ўн бир фарзанди нобуд бўлган кезлари ҳижориғини ростига оғир ўтказган, ҳар бирга юракдан кўйган. Кўз ўнгда вояғ етган тўрт ўғли, уч кизини бир-бидан кам кўрмаган, уларни инокнишка, тутувника давлат этган. Шунинг учун ўлим тўшагида Ҳумоюнга ҳукмдорлик таҳтини раво кўрар экан: «Уқаларинг жазога лойиқ иш кўлсалар ҳам уларга ёмонликни раво кўрмагани», деб наисиҳат килади. Умрининг сўнчи бора-ётган дамида ҳам қизлари тақдирини ўйлаб Гулранбегимни Эсон Темур Султонга, Гулчехрабегимни Тўхта Буга Султонга узатилишини васит қўлган.

Бобур ҳаётда фарзанд доғини жуда кўп кўрган инсон. У ҳаёти давомиди 9 ўғил, 9 қизининг отаси бўлган, ўн бир фарзанди нобуд бўлган кезлари ҳижориғини ростига оғир ўтказган, ҳар бирга юракдан кўйган. Кўз ўнгда вояғ етган тўрт ўғли, уч кизини бир-бидан кам кўрмаган, уларни инокнишка, тутувника давлат этган. Шунинг учун ўлим тўшагида Ҳумоюнга ҳукмдорлик таҳтини раво кўрар экан: «Уқаларинг жазога лойиқ иш кўлсалар ҳам уларга ёмонликни раво кўрмагани», деб наисиҳат килади. Умрининг сўнчи бора-ётган дамида ҳам қизлари тақдирини ўйлаб Гулранбегимни Эсон Темур Султонга, Гулчехрабегимни Тўхта Буга Султонга узатилишини васит қўлган.



Захиридин Муҳаммад БОБУР

# ФАРДЛАР

Кутулмоқ фироқингдин осон эмас,

Етишмак висолингга имкон эмас.

Дардинг ўлса, иложни нетайин?

Сенсизин таҳту тоҳни нетайин?

Мехрубон истаб, балои бевафоға учрадим,

Бевафо әрмиш, худойим, не балоға учрадим?

Кошики эл бирла ул маъваш ҳикоят қиласмас,

Ё ҳикоят қиласмани эл ривоят қиласмас.

Бўлмади ҳаргиз, нетай, ул бевафо ёрим менинг,

Гар менинг ёр ўлса ул, бўлгай худо ёрим менинг.

Ёрнинг ағёрга меҳру вафосин англадим,

Нотавон кўнглумга ҳам жавру жафосин англадим.

Қадин кўз жўйборига ул ой бехост келтурса,

Оғидидин кўттармай бошни, Тангри рост келтурса.

Не осиг ишк аро манъ айламак оху фигонимни,

Ки мен барбод бермишмен бу йўлда хонумонимни.

Муштоқдурур хаста кўнгуп васлинга бисёр,

Ёрим кечка келтикли, хабар топмасун ағёр.

Эйки, лаъли жонғизоинг нуқлу майдин яхшидур,

Келгил ушбу кечага, юз қўрсатки, ойдин яхшидур.

Ишқинг майдин, эй жонким, масти бехабармен,

Гоҳи ўзумда йўқмен, гоҳи ўзумда бормен.

Кўзум ёруғлигу хаста кўнгум хушиғи сенсен,

Бандана жонсене жоннинг дилкашлиги сенсен.

Сенга ҳолимни ёздим сажда қилдим,

Айтқилким, не ёздим, не ёнгилдим?

Бобурнинг мард, довюрак,

Фидойин инсонлигини қўйида,

Кошиши кўнгумни зиёдиган.

Сяръ ТОШЕВ,

фалсафа фанлари номзоди

# FALAK AVROQINI HAR NECHAKIM DAFTARDEK AXTARDIM...

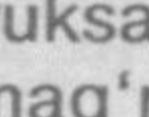
Buyuk mutafakkir Zahiriddin Muhammad Bobur o'mas asarlar ijodkor bo'lish bilan birga ma'rifat targ'ibotchi ham edi. Uning asarlarini madaniyatimizni ravon toptirish, sho'ruyoshing ma'naviy dunyosini yanada boyitishda, ularni yuksal oxloqiy fazillar ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyatiga ega.

Dars usuli: Savol-javob, klaster.

O'qituchining kirish suhbat lirik shoir, Vatanni e'zolashga chaqiradi. Bu fikr-g'oyalarni Bobur ijodida sevgi tuy'usi Watanga, onaga, diyorga, yorga muhabbat, unga so'g'inch tushunchasi bilan yo'g'rilganimiz izohlash bilan boshlanadi.

Zahiriddin Muhammad Bobur ajoyib

Bir soatlik dars



sarkarda, buyuk davlat arbobi, muarrif, geografi, etnograf, adabiyotshunos, islomshunos, harbshunos, misiqashunos, turkiy she'riyat rivojiga ulkan hissa qo'shanisidagi shahzadasi.

Darsning ta'limi maqsadi: Boburning adabiy merosi, lirikasining xususiyatlari bilan tanishitish, g'azallariidan namunalar tahliil.

# ЎЗ САЙЁРАНГИЗ БОРМИ?

Ўзбек фарзандининг хо-  
рижда таълим олиши бугун  
ҳеч кимни ҳайратга сол-  
майдиган одатий ҳолга айланиб қолди. Фарогат Жаб-  
борова — ўзбек фарзанди. У Хитой Халқ Республи-  
касида таълим олиш, афсона ва ҳақиқат ўртасида ву-  
жудга келган давлатнинг маданияти, тарихи, одам-  
лари билан яқиндан танишиш имкониятига эга бўлди.  
Шу жумладан, биз ҳам. Қандай қилиб дейсизми? Фа-  
роғатнинг саёҳат хотиралари жамланган китоб орқа-  
ли. «Ланжоуда ўтган кунларим» — «Ma'rifat» газета-  
сининг доимий ўкувчиларида жуда таниш ном. Чунки  
ёш ижодкорнинг бир қанча ҳикоялари дастлаб газе-  
тамиз саҳифаларида эълон қилинган. «Akademnashr»  
нашиёти томонидан ушбу ҳикоялар китоб шаклида  
ўкувчилар эътиборига ҳавола этилди.

Тиниб-тинчимаган олимлар  
кўплаб изланишлардан кейин  
шуни аниқладиларки, инсон  
тириклигини кўпинча тонгда —  
уйкудан ўйғонган вақтида ҳис-  
қилар экан. Умр аталмиш  
неъмат ҳар бир одамга фақат  
бир бор берилади. Умр — со-  
ниялар, дақиқалар, соатлар ва  
кунларнинг алмашинуви...

Ҳаёт шунчалик гўзал ва бе-  
баҳо неъматки, ўлим унинг  
эвазига берилган кичиккина  
йўқотиш холос, деган эди  
файлесуфлардан бири. «Лан-  
жоуда ўтган кунларим» (2009)  
асарини ўқир экансиз, нақа-  
дар ўринли фикрни ўртага  
ташлаган экан-а ўша файласу-  
ф, деб ўйлаб қиласиз. «Лан-  
жоуда ўтган кунларим» — та-  
лаба қизнинг бошидан кечир-  
ганлари. Ёш истеъоддли жур-  
налист Фарогат Жабборова  
ҳаётининг энг беғубор, завқ-  
ли онларини мана шу воқе-  
ий ҳикоялар тўпламида акс  
эттирган. «Агар Хитой харита-  
сининг қоқ ўртасига кўзингиз  
тушиб, унинг айни юрагини  
топсангиз, бу Ланжоудир. Лан-  
жоу Гансу вилоятининг по-  
тахти; у Гаолан ва Пигада тоғ-  
лари орасида жойлашган.  
Шаҳар “лан” (орхидея) номи-

ни шу жанубдаги Гаолан то-  
ғидан олган дейишади”.

Аксарият ҳикоялар муал-  
ифнинг Хитойда таълим  
олиш чоғидаги таассуротлари-  
га бағишлиган бўлса-да, уларнинг барчаси ўзбекона  
рух, миллий қадрият ва анъа-  
наларимиз, баъзан кўзни нам-  
лантирувчи ватанпарварлик  
ҳиссиси билан йўғрилган. Хитой  
одамларининг табиити, кунда-  
лик юмушлари ва ҳатто ёқти-  
радиган таомлари ҳам синч-  
ков қизнинг эътиборидан чет-  
да қолмаган. Гўёки, чиндан  
ҳам Ланжоуда саир этиб юр-  
гандек ҳис қиласиз ўзингиз-  
ни, ишонаверинг!

«Одамларининг юзидан қан-  
дайдир нур ёғилиб туради.  
Агар жиндай жаҳли тезроқ  
одамни кўрсангиз: “Хойна-  
ҳой, таги ланжоулук бўлмаса  
керак”, — дейсиз. Қариялари  
тетик, меҳнатсевар. Кечқурун-  
ги овқатдан кейин камиди 50-  
60 нафари бирон-бир катта  
майдонга йигилиб олиб, рақс-  
га тушишади. Кейин уларга  
ёшлар ҳам қўшиладилар”.  
Ёмон эмас, айниқса, рақсга  
тушиш маросими (ўрнак ол-  
сак арзидиган одат экан)!

“Ўртакуз байрами” ҳикояси-



да барҳаётликка эришмоқчи  
бўлиб, Ойга айланиб қолган  
аёлнинг ёлғизлиқдаги изти-  
роблари, оила даврасида ку-  
тиб олинадиган байрам ҳамда  
саломлашиш ўрнига бир-би-  
ридан “Овқатландингми?” деб  
сўрайдиган хитойликлар  
ҳақида гап боради. Кунбўйи  
Ой чиқишини кутган талаба-  
ларнинг шодлиги булути  
ҳаво ва шариллаб ёқкан  
ёмғир туфайли амалга ошмай  
қолган орзуга айланади. Нега  
армон эмас, айнан амалга ош-  
маган орзу? Чунки талabalар  
кейинги йил эртакуз байра-  
мида тўлин Ой чиқишига ас-  
тойдил ишонадилар. Ахир ин-  
сонларни яшашга ундейдиган  
туйгулардан бири ҳам ишонч-  
ку!

Баъзан биз ҳаётни ўзимиз-  
гагина маълум бўлган қоидада-  
лар асосида бошқармокчи  
бўламиз. Аслида эса, машҳур  
бўлиш учун Диана маъбадини  
ёқиб юборган Геростат ҳам  
ҳаёт қонуниятининг қурбони  
эди, холос. Баъзан, одамзот  
ўз манфаатлари йўлида ўзи-  
дан-да воз кечишига тайёр  
бўлади. Линг Донг — Фаро-  
ғатнинг хитойлик қадррони  
эса шундай фалати одам эди-

ки, унинг манфаатлари қаер-  
дан бошланиб, қаерда тугашни  
тушуниш қийин. У дўстликни сақлаб қолиш учун  
ҳаттоки унинг динни қабул  
қилишга ҳам тайёр туради.  
Мехр-оқибат, садоқат ва ўзаро  
ҳурмат қайси динга эътиқод  
этиши, миллати ва ёшидан  
қатъи назар, дунёнинг турли-  
чеккаларида истиқомат қилув-  
чи инсонларни учраштириб,  
бегоналарни туғишган оға-  
нилардан ҳам яқинроқ қадр-  
донларга айлантириб қўйиш-  
дек кудратли кучга эга экан.

Паоло Коэлонинг ёзишича:  
“Инсонлар саёҳаларга, юл-  
дуз буржларига ўзларика ном  
беришиади. Кейин маълум  
бўладики, саёҳалар ҳам вак-  
ти келиб йўқолиб кетар экан”. Саёҳаларгина эмас,  
бизнинг яқинларимиз — кеча-  
гина ён-атрофимизда юрган  
одамлар, ҳатто ўзимиз ҳам  
вақти келиб, бу дунёни тарк  
этамиш... Жиддийлашиб кет-  
дик-а? Айтмоқчиманки, ҳар  
бири инсоннинг қалбида чексиз  
мехр-муҳаббат, битмас-туган-  
мас ва мутлақо бепул (!) ЭЗ-  
ГУЛИК бор. Агар одамлар уни  
қизғанмаганларида, ВИЖДОН,  
ОР-НОМУС, ҲАЛОЛЛИК,  
ИШОНЧ каби инсоний фази-  
латлар жар ёқасига келиб қол-  
маган бўлар эди.

Ўзбекистонга ташриф бу-  
юрган япониялик меҳмон мил-  
латимиз ҳақида шундай фикр  
билдириган эди: «Ватандоша-  
рингиз худди Япониянинг  
яхши одамларига ўхшайди.  
Улар ҳозирги ўзбеклардек  
меҳмондўст, очиқкўнгил ва  
мехрибон бўлган. Афсуски,  
вақт ўтиб боргани сари бун-  
дай одамларни топиш қўйин-  
лашиб боряпти”. Ўшанда япо-  
ниялик меҳмон ҳурмат юзаси-  
дан ёки кўнгил учун муболага  
қилиб гапирмаган эди. Унинг  
ўзбекларга берган таърифи

Фарогат Жабборованинг «До-  
вучча хола», «Пушти атиргул»,  
“Ман санга айтсан...” ҳикояла-  
рида янада аниқрок, ёрқинроқ  
намоён бўлган.

“Ланжоуда ўтган кунларим”  
асаридаги ўз аксини топган энг  
қизиқарли воеалардан бири  
дунёнинг саккизинчи мўъжи-  
заси — Сиандаги милоддан  
аввал хукмронлик қилган Хи-  
той императори Цин Шихуанг  
томонидан бунёд эттирилган  
сопол жангчилар мажмуси —  
Бинг ма йонгта ўюштирилган  
сафар бўлиб, у ерда ҳам шад-  
дод музалиф бир қанча сар-  
гузашларни бошидан кечи-  
ради.

“Лаи, лаи, лаи жиу ши куа,  
жиу ши куа!” — Кеб қолинг,  
кеб қолинг, тўқсон пул, тўқсон  
пул бўлди, қавс ичиди изоҳ-  
лайди музалиф. “Шум бола”  
асаридаги тасвирларнинг бозор  
кўз олдингизга келдими? Ҳа,  
хитойликларнинг бизнига  
ўхшаш жиҳатлари ҳам бор,  
лекин юқоридаги хитоблар-  
нинг “муаллифи” ўзбек эмас,  
Дум Бу савдо бозорининг со-  
түвчиси. Музалифнинг ҳикоя  
қилишича, Ланжоунинг энг  
йирик савдо маркази бўлмиш  
Дум Буни айланиб чиқиш  
учун камида бир кунлик вақ-  
тингизни “қурбон” қилишга  
тўғри келади. Шунда ҳам  
дўконлар олдида 5 дақиқадан  
ортиқ қолиб кетмасангиз.  
Қизиқарли томони — дастлаб  
1000 юнга баҳоланган паль-  
тони яна бир дўконда 100  
юн нарҳда кўрган музалиф-  
нинг фифони фалакка чиқади  
ва “Хитойда ҳамма нарса  
бўлиши мумкин”, — тасалли  
беради ўзига.

Бориб-бориб, тўғрироғи,  
ҳаётнинг паст-баланд сўқмоқ-  
ларида қоқилиб, тажрибаси  
кўпайган, “ўйланмасдан” иш  
қилишга ўрганган, таваккалчи  
муалифнинг “Ланжоуда ўтган  
кунлар” и сир-синоатларга  
бой, Хитой мамлакатини ўзбек  
фарзандининг нигоҳи билан  
кўриш, унинг анъаналари,  
мехнаткаш ҳалқи ва эътибор-  
га лойиқ масканлари билан  
танишиш имконини беради.

**Висола ҚАРШИОЕВА**

## САҲНАДАГИ МУРАББИЙ

Санъат — инсон маънавия-  
тини юксалтирувчи буюк куч.  
Айниқса, мусиқа санъатининг  
киши руҳий оламини бойи-  
тишдаги, қалба инсонийлик,  
улуғворлик, меҳр, ватанпар-  
варлик каби яна юзлаб юксак  
тўйгуларни шакллантиришда-  
ги ўрни бекиёс. Шу боис ҳам  
юртимизда болалар мусиқа ва  
санъат мактабларини ҳар то-  
монлама ривожлантириш маса-  
ласига катта эътибор қаратил-  
моқда. Бадиий ҳамоалар бир-  
лашмасига қарашли ўзбек  
халқ чолгулари оркестри ба-  
дий раҳбари ва баш дирижё-  
ри, шу билан биргаликда,

1950 йили Бухородаги  
Ширибадан қишлоғида түғил-  
ган Ҳикмат ака мактабда ўқиб  
юрган кезларида ёқ шаҳар мад-  
даният уйи кошида фаолият  
кўрсатаётган курсга қатнаб,  
ўқитувчи Шавкат Субҳоновдан  
қашқар рубобида миллий кўй-  
ларни ижро этишини ўрганди.  
Отаси рубоб сотиб олиб бер-  
ган кунни кечагидек эслайди.  
Мактабни тугатиб, Бухоро мусиқа  
билим юртига ўқишига кир-  
ганида ҳам, у тенг-  
дошлари орасида билан  
иқтидори билан алоҳида ажралиб  
турди.

Билим юртини имтиёзли  
диплом билан битиргач эса, 1973  
йилдан бошлаб Тошкент давлат  
консерваториясиининг  
халқ чолгулари факультетидаги  
таҳсил олди. Ҳикмат Ражабов  
халқ чойлари ва бастакорлик  
ижодига мансуб ҳажман йирик  
ва ижроси мураккаб бўлган  
асарларни инсонийлик ва анъана-  
вий ижрочилик йўналишида мө-  
хирона ижро этишини ўрганди.

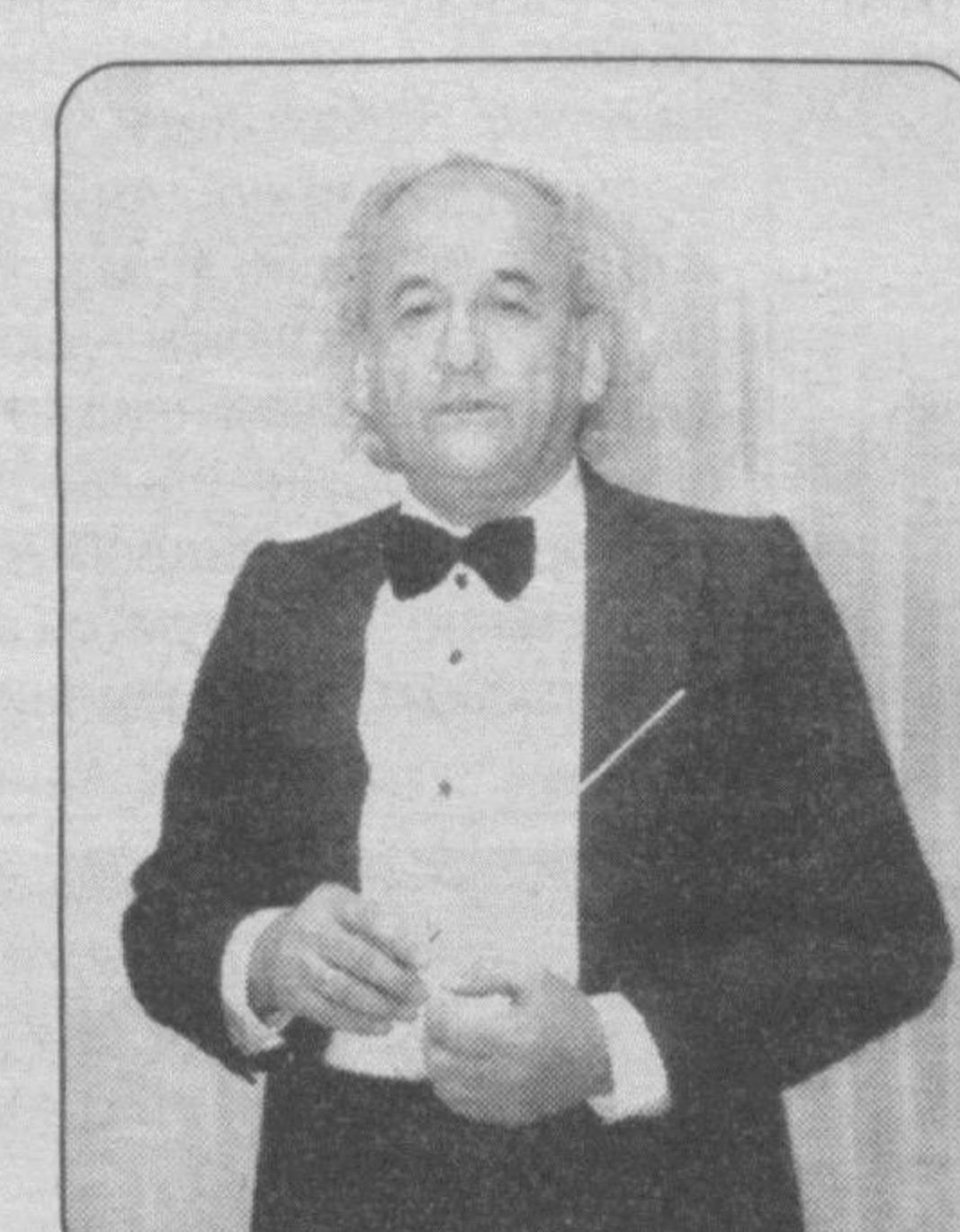
Консерваторияни имтиёзли  
диплом билан тамомлагач,  
иқтидори ёшларни тайёр-  
лашга эътибор қаратди. Бу

### Oramizdag'i odamlar

шунингдек, Туркманистон ва  
пойтахт Тошкентда ўтказилган  
созандалар кўрик-тандовида  
ўзбек ва чет эл бастакорлари  
асарларини мөхирона ижро  
етиб, биринчи ўринни кўлга  
киритди.

2001 йилдан мураббийнинг  
қизғин фаолияти Тошкентда давом  
етиб, у Ўзбекистон давлат  
консерваторияси қошидаги  
академик лицей ва Ҳамза номи-  
даги Республика мусиқа колле-  
жида қашқар рубобidan ўқувчи-  
ларга сабоб бера бошлади.

Истеъоддли созандга ва муз-  
ирик мураббий Ҳикмат Ражабов



бахтили ўшлардир, — дейди  
Ҳ.Ражабов. — Чунки уларнинг  
камоли учун барча шароитлар  
бор. Қолаверса, бугун кўплаб  
мусиқа ва санъат мактабла-  
курилмоқдаки, чекка қишлоқ-  
ларда яшातган болалар ҳам бу  
мактабларда мусиқий билим  
эгаллаб, ўз қизиқиш ва истеъ-  
оддларини юзага чиқаришла-  
ри мумкин.

Ҳ.Ражабов ҳаётда устоziли  
фаолияти билан бирга, бадиий  
жамоалар ижодий бирлаш-  
масига қарашли ҳалқ чолгула-  
ри оркестри ҳам мухим ўрин  
эгаллайди. У оркестрдаги ҳар  
бири сознинг садоланишини  
чукор хис этган, оркестр билан  
ишлишнинг ўзига хос услуби-  
ни мукаммал эгаллаб олган  
дирижёрдир.

Устоziли шогирдларига  
бир кун ўз устида ишламаса,  
буни бутун танаси ҳис қила-  
ди, иккى кун ишламаса, атроф-  
дагиларга билинади, уч кун  
ишламаса, муҳисларни сезади,  
деган пурхикмат иборани тез-  
тез эслатиб, уларни кўпроқ  
мехнат қилишга, ўз соҳалари-  
нинг кучли мутахассиси  
бўлишга ундейди. Ҳаёт саҳна-  
сидами, консерватория саҳна-  
сидами, аввало, ўзи ҳам шо-  
гириларига намуна бўлишга  
интилади.

**Зебо НАМОЗОВА**

Халқимизнинг минг йиллик қадриятлари асрлар оша ўзининг жозибаси, бетакрорлиги, айни пайтда миллий ўзликни шакллантириши, мъянавий курдати билан барчани мафтун этиб келади. Улар инсонийлик, меҳроқибат, яхшилик ва эзгу орзулар, баркамол авлод тарбияси каби умумисоний мезонларга йўғрилган. Ана шундай бебаҳо қадриятларимиздан бири – алла.

**Мунчоқ кўзларинга юзим**  
босаман,  
**Хоҳламасам ҳамки**  
уйқунг бузаман.  
**Кўқда юлдузлардан**  
маржон тузаман,  
**Сен ором ол, қўзим,**  
менинг юлдузим.  
**Алла-ё, алла, юлдузим алла.**

Ўзбекистон халқ артисти Замира

## 2010-yil — Barkamol avlod yili

Бунда миллий қадриятларимиз на муналарини, хусусан, момолардан мерос аллани кенг тарғиб қилиш, болаларни ана шу мъянавий озуқа билан улғайтириш алоҳида ўрин тутади. Бунгунда фольклоршунос олимлар томонидан қадимий алла оҳанглари чукур ўрганилиб, уларнинг янги матнлари йигилмоқда. Уларни куйга солиб, қўшиқ ҳолида халқقا тақдим этишга ҳаракат қиласяпмиз.

Алла эшиттан инсон юрак-юрагидан меҳр туяди. Шу боис хорижий мамлакатларда ҳам ўзбек миллий мусиқасига, жумладан, аллаларимизга катта эътибор, қизиқиш билан қарашади. Европа давлатларига иходий сафар қўлганимизда бунга тўла амин бўлдик. Хеч ёдимдан чиқмайди, Франциядаги концерт дастуримиз бир ярим соатга

олиш мақсадида халқ амалий педагогикасининг муҳим воситаси бўлган аллани янада оммалаштириш учун юртимизда кўплаб амалий ишлар қилинмоқда. Хусусан, аллани ёшлар орасида кенг тарғиб этиш мақсадида "Оила" имлий-амалий маркази қошида "Алла уйи" маданий-маърифий ташкилотига асос солинди.

Бу ерда мактабгача таълим муассасалари ходимлари, педагоглар, олий ўкув юртларида таҳсил олаётган қизлар, ёш келинларга аллаларни ўргатиш йўлга қўйилган. Алла ҳақидаги маълумотлар, миллий халқ кўйлари ва қардош халқларнинг аллалари матнларини тарқатишда электрон усусландан ҳам кенг фойдаланимоқда.

Юртимизда алла ижроҳиларининг кўрик-тандловлари ташкил этилмоқ-

## ДЎСТЛИК ВА ИХОДИЙ ҲАМКОРЛИК

### ЮҚСАК МАРРАЛАРГА ЙЎЛ ОЧАДИ

Республика болалар бадиий иходиёти Маркази биноси. Марказ ҳовлиси ва фойеси байрамона безатилган, Успенский номидаги маҳсус мусиқа академик лицейининг "Торли квартет" и томонидан классик мусиқа ижро этилмоқда. Иходкор болаларнинг шарқ миниатюраси, миллий кулолчилик, миллий ганҷ ўймакорлиги йўналишлари бўйича "Уста-шогирд" кўргазмаличишилари кўпчиликнинг эътиборида.

Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Бадиий академияси, Миср маданият маркази ва ушбу давлатнинг юртимиздаги элчиҳонаси вакиллари, отоналар, маҳалла фаолларидан иборат меҳмонлар марказнинг барча турдаги иходий студияларининг машгулотлари билан қизиқиб танишмоқдалар.

Марказ фаолияти билан танишув жараёни тугагач, йигилгандарнинг барчаси "Миср болалар тасвирида" номли кўргазманинг тантанали очиши маросимига таклиф этилди. Марказ раҳбари Санобар Шодиева кўргазман очиб берар экан, барча иходкорларни қизғин табриклиди. Ушбу кўргазма ёшларимизнинг иходий салоҳиятларини янада оширишга хизмат қилиш билан бирга, мъянан бир-бирига яқин икки юрт ёшлари ўртасида ўзаро дўстлик ришталарини боғлашга, иходий ҳамкорликни йўлга кўйишга хисса қушади.

### Reportaj



Кўргазма икки мамлакат ўртасида таълим-тарбия соҳасидаги алоқаларни янада ривожлантириш, тажриба алмасиши, иходий ҳамкорликни кенгайтириш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ва Республика болалар бадиий иходиёти Маркази томонидан ташкил қилинди. Экспозицияга мисрлик болаларнинг 30га яқин ва ўзбекистонлик ёш иходкорларнинг 40дан ортиқ асрлари кўйилган. Шу ўринда қайд этиш керакки, кўргазмада намойиш этилаётган ишларнинг ранг-баранглиги, рангларнинг тинклиги, санъат асарларининг яратилишида рангли қаламлар, пастель ва акварель бўёқларининг яқол кўзга ташланиши, ишланиш техникасидаги иходкор болаларнинг маҳорати кўпчилик мутахассисларнинг эътиборини тортиди.

— Дунёнинг "Етти мўжизаси" деб атальми Хеопс эхромлари, Сфинкс ҳайкали, Нил дарёси соҳилида жойлашган қадимий шаҳар Александрия-нинг бетакрор архитектура маданияти асрлар оша инсонларни лол қолдириб келмоқда, — дейди Ўзбекистон Республикаси санъат арбоби, академик Ориқали Қозоқов. — Ёш иходкорларнинг бўзулларни бориб кўрмасалар-да акс эттиришга ҳаракат қилганиларни уларнинг изланувчанилигини, тасаввурларининг қанчалик кенглигини, бадиий дидининг ўсиб бораётганини кўрсатмоқда.

Маросим сўнгидаги юртимизнинг таникли рассомлари томонидан ёшларнинг намойишга қўйилган иходий ишлари муносиб баҳоланди ва Халқ таълими вазирлигининг сертификати ва маҳсус совғалари билан тақдирланди.

— Менинг "Ўзбекистон — Миср дўстлиги" номли асарим ташкилотчилар томонидан муносиб баҳоланганидан жуда хурсандман, — дейди кўргазма иштирокчиларидан бири Диёра Имонбоева. — Энди ушбу натижадан руҳланиб, янада кўпроқ ўз устимда ишлашга, билимларим оширишга ва бундан-да юқсанкроқ мэрсаларни забт этишига ҳаракат қиласан.

Дилшод КАРИМОВ,  
"Ma'rifat" мухабири

Суюнова хиргой қиласи экан, болалик дамларини шундай хотирлайди: "Онам айтган алла оҳанг ҳали-ҳамон кулоғимда садо бериб туради. Гўдаклигидан алла эшитмасам, ухламай безовта бўлаве-рарканман. Эҳтимол, ана шундай сехрли оҳанглар таъсирида менда санъатга, куй-кўшикка меҳр уйғонгандир".

Дарҳақиқат, гўдак қалбидан, унинг онгу шуурида сехрли оҳанг, она меҳрининг самимий ифодаси бўлмиш алла орқали эзгу ҳислар куртак ёзади. Ҳалоллик, ростгўйлик, ор-номус, шарму ҳаё, меҳроқибат, меҳнатсеварлик сингари фазилатлар бола вужудига, аввало, она сути, алласи билан бирга сингади.

Алла — умидимиз юлдузи, азиз фарзандларимизни суйиш-эркалаш, бутун борлик, атроф-муҳит ҳақидаги тасаввурни гўдак қалбига сингдириш учун айтиладиган қўшиқ. Ўнда меҳрибон онанинг орзу-умидга тўла дил изҳори, фарзандининг порлоқ келажаги ҳақидаги ширин ўйлари, тилаклари ўз ифодасини топган.

Гўдакнинг ўз вақтида ором олиши, озиқланиши саломатлик учун муҳимдир. Ана шу ҳаётини заруратлар сирасига халқ оғзаки иходи намуналари, яъни, болани ухлатиш учун айтиладиган қўшиқлар ҳам киради. Бинобарин, алланинг асрлар оша яшаб келаётгани, бокий анъанага айлангани боиси ҳам шунда.

Буюк аллома Абу Али ибн Синонинг "Тиб қонунлари" асарида чақалоқ организми ва характеристикини мустаҳкамлаш учун биринчидан, уни енгилгина чайқатиш, силаш, иккинчидан, унга мусиқа эшилтириш, ашула ва алла айтиш лозимлиги таъкидланган. Болада шу орқали жисмоний ҳаракат, фикрлаш ва иходий интилишга мойиллик пайдо бўлади. Эзгу ҳисларга йўғрилган ёқимли кўй унинг руҳига ором бағишлайди.

— Гўдак вужуди энг пок ҳилқатdir, — дейди З.Суюнова. — Бола туғилиб оғизи киради тайёрлайди. Болалигинда онангдан эшитгандарнинг айт.

— Эсимда қолмаган!

Бола тун давомида ором нималигини билмай йиглайди. Шу дамда унинг кулоғига онанинг ёқимли овози, меҳр гаҳишик алласи керак эди...

Ана шундай ҳолатларнинг олдини



мўлжалланган бўлишига қарамай, тошабинлар талабига биноан уч соатдан ошиб кетган эди. Муҳлислар миллий мусиқамизни хузур қилиб тинглашиди. Концертдан сўнг бир аёл алла жудаям ёқсанлигини, шу қўшиқнинг аудио ёзувини беришимни сўради. "Мен ҳам онаман, ўзбекча сўзлар менга тушунарсиз бўлса-да, унда онанинг фарзандига бўлган меҳр-муҳаббати ёрқин акс этганлиги сезилиб турибди", деди. Шундан ҳам англар мумкинки, қайси миллат вакили бўлишидан қатни назар, алла барчанинг юрагига етиб борадиган илоҳий курдатга эга.

Бу дилбар хониш миллий қадриятларимизнинг бебаҳо намунаси бўлганилиги туфайли ҳамма ерда бирдек қадрланади. Бироқ ҳалқимиз даҳосининг бундай бетакрор иходи намунаси кейинги пайтда негадир ёшларимиз эътиборидан бироз четда қолаётгандек. Ёш оналар, балоғат ёшидаги қизларнинг кўпчилиги аллани билмаслиги таасусифули.

...Тун ярмидан оққан. Чироги ҳамон ёнин хонадонда чақалоқ йигиси тинмайди. Ёш она болани бағрига босгандча юпатишга уриниб, хонанинг у бурчидан бу бурчига зир қатнайди. Буни кузатиб турган ота алла айтишни маслаҳат беради.

— Алла айтишни билмайман.

— Болалигинда онангдан эшитгандарнинг айт.

— Эсимда қолмаган!

Бола тун давомида ором нималигини билмай йиглайди. Шу дамда унинг кулоғига онанинг ёқимли овози, меҳр гаҳишик алласи керак эди...

## СПОРТНИ ЭХТИЁЖ БИЛИБ...

Хозирги Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетини битирган Каримберди Жумуқов Сирдарё вилояти Боёвут туманинаги ўзи таҳсил олган 9-умум таълим мактабида рус тили ва адабиёти фани ўқитувчиси сифатида меҳнат фаолиятини бошлади. Каримберди муаллим мактабда иш бошлаган кезлари — 26 ёшида шахматга жиддий қизиқиб қолиб, уни назарий жиҳатдан ўрганишга киришди. Ўқитувчи эмасми, шахматга оид журнала ва китобларни топишда қийналмади. «Шахмат олами» журналининг доимий муҳлиси ва муаллифларидан бўлди.

Орадан бир муддат вақт ўтгач, унинг назарий билимларини амалда синаб кўришига имконият туғилди: шахмат бўйича туман биринчилиги ўтказиладиган бўлди. Меҳнатлари зое кетмади: рақибларидан энг кўп очко жамгарган

нишга киришди. Шу тариқа ота-бала Юрий Авербахнинг «Шахмат қироллигига саёҳат» («Путешествие в шахматное королевство») китобини биргаликда ўрганишга киришди. Ёш Сарвиноз китобдаги машҳуларни шатранж таҳтасида отаси кўмагида кўриб чиқишига жуда қизиқарди. Отаси эса машгулотлар кўламини тобора кенгайтириб борарди.

### ЧЕМПИОНЛИК ЙЎЛЛАРИ

2003 йилнинг август ойида Тошкентда 10 ёшгача бўлган ўғил-қизлар ўртасида Ўзбекистон чемпионати ўтказилишини ўшитган отаси Сарвинозни пойтахтга олиб боришини ният килди. Албатта, қизи унгача туман ва вилоят саралаш босқичларидан ўтиши лозим эди. Сарвиноз буни муваффақият билан уddyадади.

Мамлакат чемпионатида иштирок этган тенгкурлари орасида жуссаси энг кичик бўлган Сарвиноз 7 имкониятдан 7 очкони кўлга кирити,

сиб этди ва спорт устаси талбини бажариб, олий лигага йўлланма олди. Бундан ташкени, июн ойида Россиянинг Екатеринбург шаҳрида бўлиб ўтган халқаро болалар турнирида ҳам классик, ҳам тезкор шахмат бўйича биринчи ўринни олиб, мууглақ чемпион, август ойида Хиндистонда ўтказилган Осиё чемпионатида бронза медалига сазовор бўлди. Сентябрь ойида 20 ёшгача бўлган қизлар ўртасида ташкиллаштирилган Ўзбекистон чемпионатида биринчи ўринни эгаллаб, 8-марта Ўзбекистон чемпиони бўлди.

2010 йил январь ойида 16 ёшгача бўлган қизлар ўртасида кечган мамлакат чемпионатида ҳам муваффақиятли қатнашиб, 1-ўринни олди ва 9 марта Ўзбекистон чемпиони бўлиб, шу йил Грецияда ўтказиладиган навбатдаги жаҳон чемпионатида қатнашиш хуқуқини кўлга кирити.

Худди мана шу мусобақада голиб чиқиб, Сирдарёга қайтган Сарвиноз ва унинг мураббийи Маматқул Хайлаевни вилоят ҳокимлигига таклиф

# ШАХМАТЧИЛАР ҚИШЛОГИНИГ СПОРТЧИЛАРИ

Каримберди муаллим туман чемпиони бўлишга эриши. Шундан сўнг у туман шарафини вилоят миқёсида ҳам ҳимоя қилишига ҷоғланди. Омад кучлиларга кулиб боқади, дейишганидек, Каримберди муаллим ўқитувчilar спартакиадасида ҳам, вилоят чемпионатида ҳам бир неча бор голиблини кўлга кирити.

Шахматга қизиқиши кеч бошланганидан бироз куюнган муаллим бирор фарзандининг эл таниган спортчи бўлишини ич-ичидан ният қила бошлади. Бунинг учун оиласида спортга, хусусан, шахматга доир муҳитни шакллантиришга қатнашиб қайти.

Мусобақаларда юқори натижаларда кўлга киритиб келаётган ёш шахматчига ўша йили май ойида Халқ таълими вазирлиги хузуридаги Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси «Пентиум IV» компютерини тухфа этди. Ушбу рағбат иқтидорли спортчини янада олдинга чорлади: компютердаги шахмат ўйини дастурларини пухта ўрганиш орқали Сарвиноз назарий билимини бойитиб, навбатдаги ютуқларни кўлга кирила бошлади. 2006 йилда ҳам Ўзбекистон чемпиони бўлишга эришган Сарвиноз кейинги йили Бирлашган Араб Амирликларида ўтказилган Осиё чемпионатида 6-ўринни эгаллади.

Ота мақсадининг учқунлари ни бешинчи фарзанди — кенжаси Сарвиноз Курбонбоева 5 ёшида алангалаат бошлади. Каримберди муаллим шахмат билан шуғулланаётган пайтда атрофида айланни юриб, сипоҳларга меҳри тушиб қолганида Сарвиноз 4 ёшдан ошган эди. Буни кўриб, сезид юрган отаси 2003 йили — қизи 9 ёшга тўлган пайтдан бошлаб у билан жиддий шуғулла-



чемпионлик нашидасини ilk бор тотиб кўрди. Бу ютуғи муаллимнинг қизига халқаро мусобақалар эшигини очиб берган эди: 2004 йилнинг ноябр ойида Грецияда бўлиб ўтган жаҳон чемпионатида Сарвиноз 7-ўрин билан кифояланди. Ўша йили декабрь ойида Буҳоро шаҳрида 12 ёшгача бўлган ўғил-қизлар ўртасида навбатдаги мамлакат чемпионати бўлиб ўтди ва қишлоқдан чиқсан чемпион иккичи марта барча рақибларидан устун келди. Голиб сифатида 2005 йили Францияда ўтказилган жаҳон чемпионатида қатнашиб қайти.

Мусобақаларда юқори натижаларда кўлга киритиб келаётган ёш шахматчига ўша йили май ойида Халқ таълими вазирлиги хузуридаги Болалар спортини ривожлантириш жамғармаси «Пентиум IV» компютерини тухфа этди. Ушбу рағбат иқтидорли спортчини янада олдинга чорлади: компютердаги шахмат ўйини дастурларини пухта ўрганиш орқали Сарвиноз назарий билимини бойитиб, навбатдаги ютуқларни кўлга кирила бошлади. 2006 йилда ҳам Ўзбекистон чемпиони бўлишга эришган Сарвиноз кейинги йили Бирлашган Араб Амирликларида ўтказилган Осиё чемпионатида 6-ўринни эгаллади.

2008 йили 14 ёшгача бўлган ўғил ва қиз болалар ўртасида бўлиб ўтган мамлакат чемпионатида навбатдаги чемпионликни нишонлаб, ёзда Эронда ташкил этилган Осиё чемпионатида кумуш медални кўлга кирити. 2009 йили 16, 18, 20 ёшгача бўлган қизлар ўртасида Ўзбекистон чемпиони бўлди. Шу йили аёллар биринчи лигасида ҳам мамлакат чемпиони бўлиши на-

чилишди. У ерда устоз ва шогирд вилоятнинг 2009 йилдағи 10 нафар энг яхши спортчи ва мураббийи қаторида диплом, қимматбаҳо совбалар билан тақдирланди.

Сарвиноз Курбонбоева «Умид ниҳоллари» спорт мусобақаларида 2 марта: 2006 йили Қарши шаҳрида ўтказилган баҳсларда ва 2009 йили Гулистанда бўлиб ўтган ўйинларда иштирок этган (эътиборли жиҳати шундаки, Гулистанда ўтказилган «Умид ниҳоллари» спорт мусобақаларининг шахмат баҳсларида Сирдарё вилояти шарафини фақат Боёвут туманинаги 9-мактаб ўқувчилари ҳимоя қилдилар). Чемпион қизнинг нияти — уч бўйинли спорт мусобақаларириң кейингиларида ҳам муваффақиятли қатнашиш.

Шахмат кишидан қаттиқ ақлий меҳнат талаб қилиши боис шахматчи учун бирор ҳаракатли ўйин билан шуғулланиш нюхоятда муҳимлигини англаган Сарвиноз бўш вақтларида стол тенниси билан машғул бўлиши одат қилган.

### Barkamol avlod — mamlakat tayanchi

Иқтидорли спортчи ҳар гал мусобақаларга йўл олаётганида 74 ёшли бувиси Ойтилло момо уни дуо қилиб, кузатиб қолади.

### ОТАДАЙ УЛУФ ЗОТ

Устоз отангдай улуф, дейди халқимиз. Чунки ота-оналар дунёга келишимизга сабабчи бўлса, устозлар маънавий дунёмизни бойитишга ҳисса қўшади. Инсон камолотида бу зотларнинг ўрни ва аҳамияти бекиёсди.

Хукуматимизнинг болалар спортини ривожлантиришга қаратаётган юксак эътибори ҳамда ота-онаси ва мураббийи Маматқул Хайлаевнинг доимий рағбатидан куч олаётган иқтидорли спортчи Сарвиноз Курбонбоева тиришқоғлиги туфайли яхши шахматчи характерига эга бўлди.

Умуман олганда, Боёвут туманида жойлашган Носир Маҳмудов номидаги мажаллани сирдарёликлар «Шахматчилар қишлоғи» ҳам дейишади. Айнан шу ерлик ўғил-қизлардан спорт усталари — Анвар Хайлаев, Сарвиноз Курбонбоева, иқтидорли спортчилар — Жамшид Шодикулов, Миржалол Қосимов, Отабек Хайлаев, Элбек Жуманов, Гулноза Хайлаева, Жавоҳир Ҳайдарқулов каби шахматчилар республика мусобақаларида қатнашиб, юқори натижага кўрсатиб келмоқда.

Кишидан қаттиқ ақлий меҳнат талаб қилиши боис шахматчи учун бирор ҳаракатли ўйин билан шуғулланиш нюхоятда муҳимлигини англаган Сарвиноз бўш вақтларида стол тенниси билан машғул бўлиши одат қилган. 2000 йили Республика таълим маркази томонидан тасдиқланиб, вилоятлардаги Болалар ва ўсмиirlar спорт мактабларида оммалаштирилган. Шунингдек, мураббий «Спорт» газетаси, «Ёш куч» журналида шахмат руқнлари ташкил этиб, мақолалари билан иштирок этиб келади.

Шахматда юқори натижаларга эришиш учун спортчи билан мустақил машғул олиб бориши, яккана-якка таҳлилий машқларни йўлга кўйиш, ўқувчининг ўзи эркин ишлай олиши, адабиёт ва кўлланмалардан унумли фойдалана билиши, вазифаларни астойдил баҳариши туфайли ёш шахматчининг иқтидорли намоён бўлишини шогирдларига сингдириб келаётган Каримберди Жумуқов ва Маматқул Хайлаевнинг баркамол авлоди вояга етказиш йўлида қилаётган меҳнатлари ўз меваларини беришда давом этаверсин, деймиз.

Шерали НИШОННОВ

турли мусобақаларда, халқаро турнирларда қатнашиб, голибликни кўлга киритган: 1998 йили Россияда ўтказилган халқаро турнирида 3-ўринни, 2001 йили Қирғизистонда бўлиб ўтган мусобақада 1-ўринни, 2007 йили Бирлашган Араб Амирликлари давлатида ташкиллаштирилган Осиё шахмат фестивалида 2-ўринни эгаллаган.

Маматқул аканинг 1997 йилда туғилган ўғли Элбек Жуманов 2008—2009 йилларда ўғил болалар ўртасида ўтказилган Ўзбекистон чемпионатида биринчи ўринни эгаллаб, 8-марта Ўзбекистон чемпиони бўлди. Маматқул аканинг 1997 йилда туғилган ўғли Элбек Жуманов 2008—2009 йилларда ўғил болалар ўртасида ўтказилган Ўзбекистон чемпионатида биринчи ўринни эгаллаб, 8-марта Ўзбекистон чемпиони бўлди.

Хайлаевлар хонадонида шахматчи ёшлар тез-тез йиғилиб, турнир ўтказиши, машгулотлар олиб бориши анъана тусини олган. Шахматни фан сифатида ҳам ўрганиш зарур, дея хисоблайдиган Маҳмудов номидаги мажаллани сирдарёликлар «Шахматчилар қишлоғи» ҳам дейишади. Айнан шу ерлик ўғил-қизлардан спорт усталари — Анвар Хайлаев, Сарвиноз Курбонбоева, иқтидорли спортчилар — Жамшид Шодикулов, Миржалол Қосимов, Отабек Хайлаев, Элбек Жуманов, Гулноза Хайлаева, Жавоҳир Ҳайдарқулов каби шахматчилар республика мусобақаларида қатнашиб, юқори натижага кўрсатиб келмоқда.

Хайлаевлар хонадонида шахматчи ёшлар тез-тез йиғилиб, турнир ўтказиши, машгулотлар олиб бориши анъана тусини олган. Шахматни фан сифатида ҳам ўрганиш зарур, дея хисоблайдиган Маҳмудов номидаги мажаллани сирдарёликлар «Шахматчилар қишлоғи» ҳам дейишади. Айнан шу ерлик ўғил-қизлардан спорт усталари — Анвар Хайлаев, Сарвиноз Курбонбоева, иқтидорли спортчилар — Жамшид Шодикулов, Миржалол Қосимов, Отабек Хайлаев, Элбек Жуманов, Гулноза Хайлаева, Жавоҳир Ҳайдарқулов каби шахматчилар республика мусобақаларида қатнашиб, юқори натижага кўрсатиб келмоқда.

## ЗЕРИКИШ — ҲАЁТ УЧУН ҲАВФЛИ

Англиялик олимлар «ўлардай зерикдим» иборасини кўп айтадиган инсонлар соглиги учун жиддий қайгуриши лозимлигини уқтиришмоқда. Сабаби, доимо ҳаётининг бир маромда кечишидан нолиб юрадиган одамлар бошқаларга нисбатан деярли икки баробар қисқа умр кечирав экан. Бундай холосани Лондон университети тадқиқотчилари тақдим этган, деб ёзди «Дейли Телеграф» нашри.

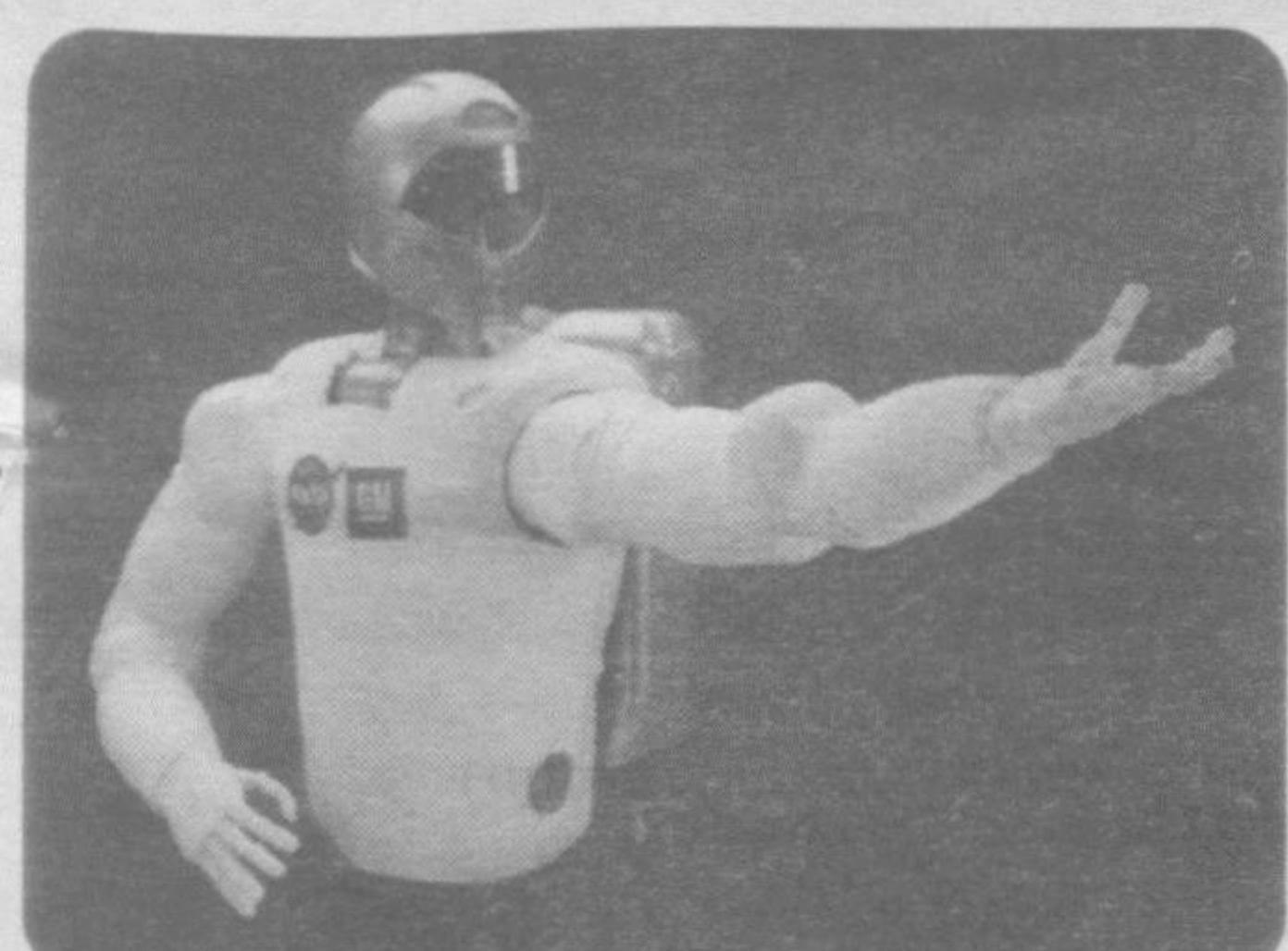
Тажрибаларда 35дан 55 ёшгача бўлган 7 минг нафар кўнгиллilar иштирок этди. Мутахассислар 25 йил мобайнида уларнинг ўз ҳаётидан қайда даражада мамнунлигини кузатиб боришган. Сўнгги олинган натижалардан маълум бўлди, зерикишдан нолиб юрадиган биринчи жамоадаги инсонларда умр кечириш кўрсаткичи бошқа гурухдагиларга нисбатан 40 фоизга паст экан. Олимларнинг тъкидлашича, ҳаётидан кўнгли тўлмайдиганлар ўз соғлиғига онгли равишда ўзи зарар етказар экан. Масалан, алкоголь ичимлик ёки тамаки маҳсулотларини истеъмол килиш орқали. Натижада, бундай ҳаёт тарзи қисқа муддат ичida юрак ҳуружи ёки инсультга олиб келиши мумкин.

Иzlaniшлар якунида аёллар эркакларга нисбатан кўпроқ зерикишга мойил бўлиши ҳам амалда тасдиқланди. Мазкур ҳолатга ёш ва тажрибаси етарли бўлмаган ходимлар ҳам тез-тез тушаркан. Тадқиқот раҳбари Мартин Шипли ушбу инсонлар ўзлари учун қизиқарли иш билан шуғулланishi зарурлигини айтмоқда. Психолог Грэм Прайс эса зерикаётганлар учун ўз яқинлари ҳақида қайгуриш ҳам ёрдам беришини маълум қилди.



## ЯНГИ АВЛОД РОБОТЛАРИ

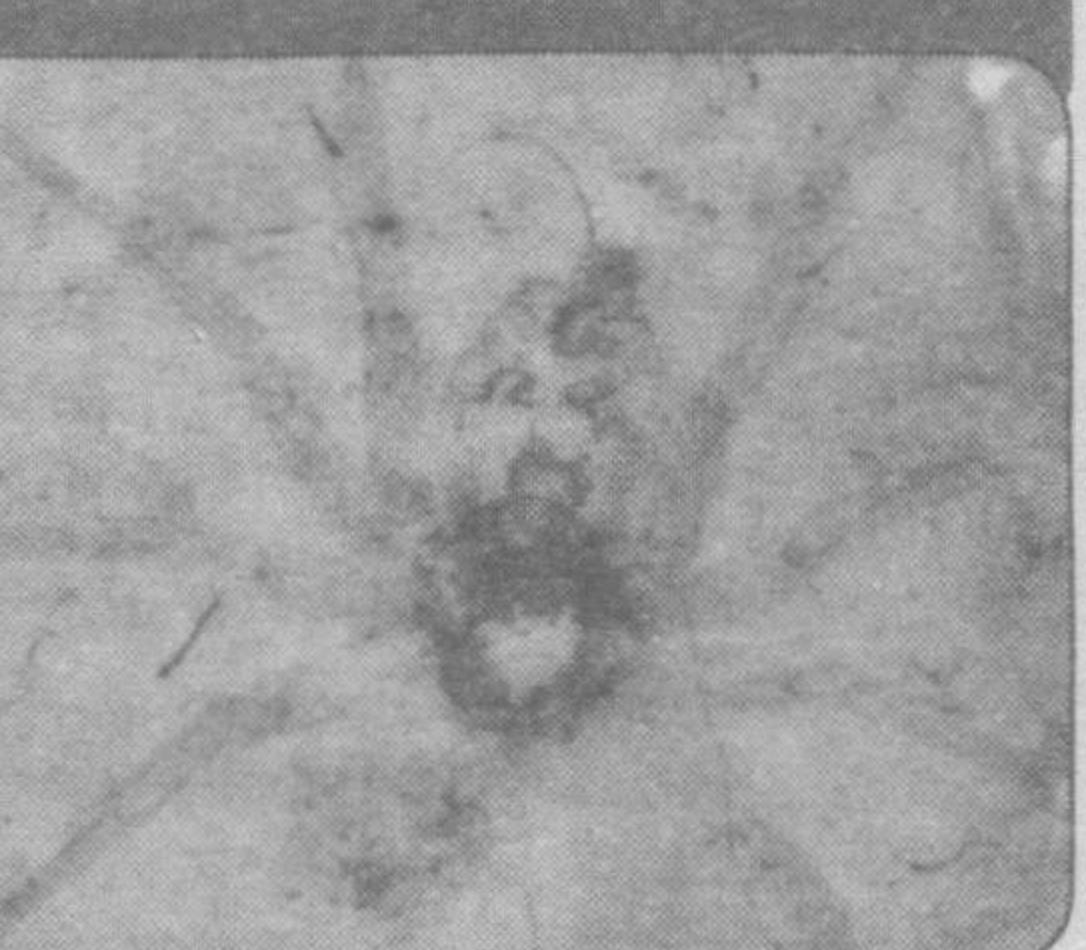
НАСА янги авлод роботларини ишлаб чиқариш жараёнини тезлаштиргани ҳақида эълон қилди. Негаки, яқин келажакда мазкур техник «ходимлар» хизматидан космосда ҳамда инсон соглиги учун ҳавфли худудларда фойдаланиш режалаштирилпапти. «Робонаут-2» номли роботларнинг ушбу янги авлоди НАСА билан «Женерал Моторс» компанияси ўртасида имзоланган Самовий ҳаракатлар келишуви асосида яратилмоқда.



Унга биноан роботлар энг мураккаб шароитларда инсонлар билан ёнмаён ишлаши кўзда тутилган. Компания муҳандисларининг айтишича, уларнинг ёрдамидан автомашиналарни лойиҳалаш ҳамда ишлаб чиқариш, йирик объектларни қуришда ҳам фойдаланилади. Аммо бу ҳали ҳаммаси эмас: яқинда лойиҳага «Сув ости дунёси тадқиқотлари тизими»нинг мутахассислari ҳам жалб этилди. Океан ости ишлари

ва мониторингининг мураккаб тизимлари эксплуатацияси билан шуғулланадиган бу муҳандислар ҳам янги авлод роботларини яратишда анча меҳнат қилишиди.

— Улар учувчи билан ҳам, учувчисиз ҳам бошқариладиган сув ва ҳаво объектларини ишга туширишда айниқса кўл келади, — деди бу борада НАСА вакили Дуглас Кук.



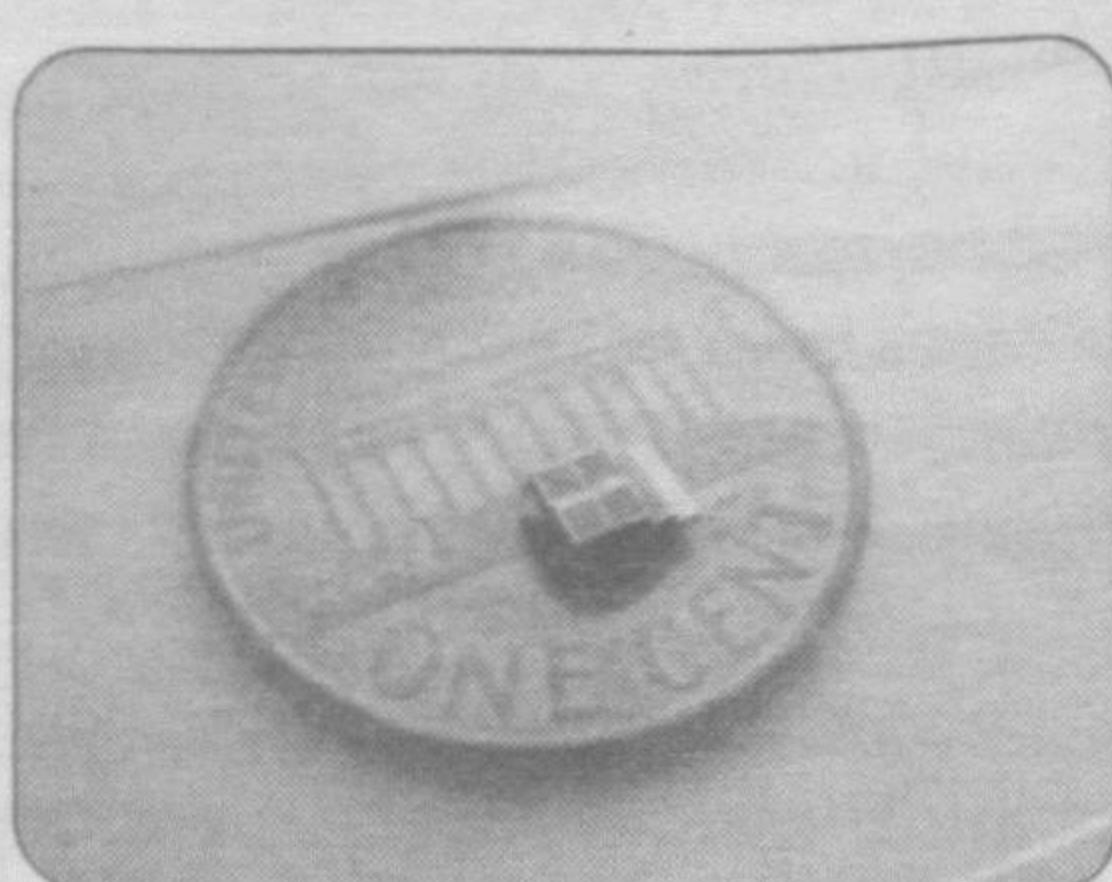
## ПАЛЕОНТОЛОГЛАРНИНГ ҚАДИМИЙ ТОПИЛМАСИ

Хитой шимолида жуда яхши сақланиб қолган қадимиий ўргамчак қолдиқлари топилганлиги ҳақида «Вайред» нашри маълумот тарқатди. Унда айтилишича, топилма 165 миллион йил даврла даврга тегиши экан.

Eoplectreurus gertschi ўргамчаксимонлар гурухига мансуб бу ҳашорат Юра даврида яшаган. Мазкур турга мансуб бундан даввали топилмалар 120 миллион олдинги пайт жонзорлари эди.

Ўргамчак қолдиқларининг яхши сақланганлиги палеонтологлар учун келгуси тадқиқотларни олиб боришида жуда кўл келади. Сабаби, одатда бу турдаги ҳашоратларнинг юмшоқ толалари тез нобуд бўлади. Топилма эса вулқон лавасининг кули тагида қолгани боис у бус-бутунлигича сақланган.

## ҚУЁШ ҚУВВАТИ ЁРДАМИДА



Хозирги кунда мусиқий плеер, мобил телефони ва шу каби кичик ҳажмдаги техника воситалари Қуёш энергиясидан қувватланиши мумкинлиги маълум. Лекин Мичиган университети илмий ходимлари томонидан ишлаб чиқилган сезувчан қувват манбаи ҳозирда сотовуга чиқарилгандар ичida ҳажман энг кичиги бўлди.

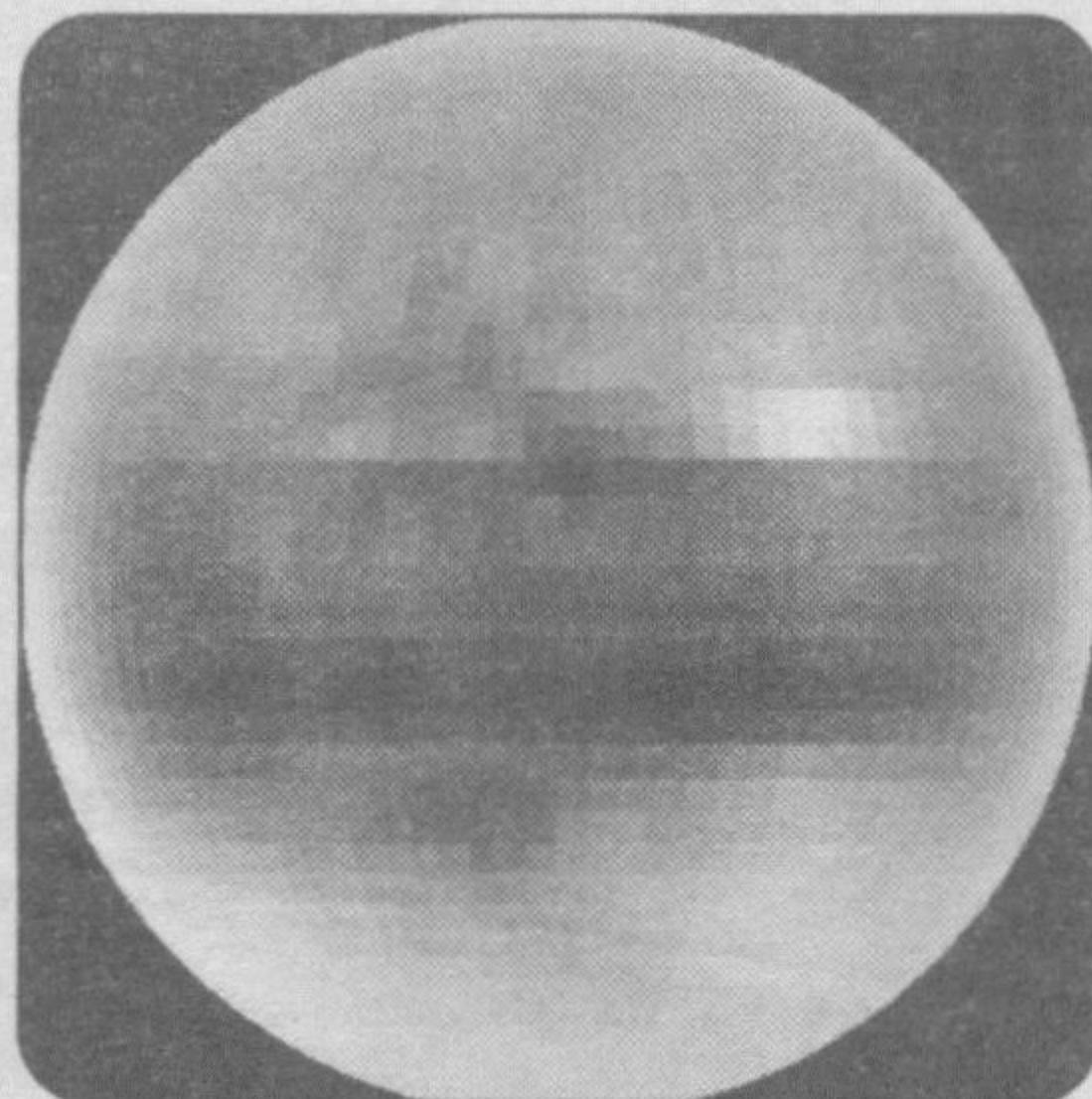
Чунки у мазкур турдаги стандарт ускуналардан 1 000 баробар кичик. Узунлиги 3,5 мм., эни 2,5 мм. ва қалинлиги 1 мм.га тенг бу қурилма ҳам Қуёш энергиясидан қувват олади. Бу ҳақида «Сайнс» журнали хабар берди.

Микросенсор учун ярим вольт қувват етарли бўлишига қарамай, у кундуз пайтида 4 вольтгача энергия ишлаб чиқариши мумкин. Сезувчан қурилмадан сув ва ҳаво ўзгаришини назорат қиладиган тизимларда фойдаланиш катта самара беради. Шунингдек, келгусида у медицина соҳасида ҳам кенг кўлланиши мумкинлиги эътироф этилмоқда. Сабаби, ускуна инсон организми ичига жойлаштирилиши ва тана иссиқлигидан қувват олиб ишлаши мумкин.

## ПЛУТОН — АНИҚ ТАСВИРДА НАМОЁН

Илк маротаба Плутон планетасининг сифатли расмларини «Хаббл» телескопи ёрдамида олишга муваффақ бўлинди. Айни пайтда улар ҳозирча ўз ким изоҳлаб беролмайдиган саволларни ҳам юзага келтириди, дейилади «Физорг Ньюс» манбасида.

Аслида 2002-2003 йиллари орбитадаги телескоп орқали олинган ушбу суратлар шунча вақт мобайнида мураккаб компьютер ишлови ва таҳлилидан ўтди. Натижада, улар асосида сайдеранинг яхлит бир манзарасини яратишга эришилди. Аммо Плутоннинг кўриниши акс этган тасвир мутахассисларни ҳайрон қолдириди, босиси, изланишлар олиб борилган йиллар ичida сайдеранинг ранги ўзгарганлиги аниқланди.



Марк Бюо бошчилиги бир гурӯҳ тадқиқотчилар менинг самараси о'лароq, bugun Quyosh tizimidagi sayyoralar ichida aynan Plutonda eng ko'p va sezilarli o'zgarishlar kuzatilayotgani isbotlandi.

## ЯНГИ МОДЕЛЛАР ЙИЛ ОХИРИДА ТАҚДИМ ЭТИЛАДИ

«Женерал Моторс» концерни расмий диллерлари «Шевроле Вольт» гибрид автомобилларини ишлаб чиқариш жорий йилнинг ноябрь ойидан бошланишини эълон қилди. «Ингаджет» манбасидан маълум бўлди, илк буюртмалар асосидағи автоуловларни йиғиши ишлари сентябрга мўлжалланган. Аммо улар қаҷон эгаларига етиб бориши ҳали аниқ эмас.

Шевроленинг янги «Вольт» модели ҳаракатланыш пайтида 1,4 литрли ёқилғи двигатели ёрдамида ишлайдиган литий ионли аккумуляторлар билан жиҳозланган. Кучли электр токи ускунаси ёқилғи двигателидан фойдаланмаган холда ҳам соатига 60 км. таңг тезлик билан ҳаракатланиш имконини беради.



## ТУТАШУВ МУВАФФАҚИЯТЛИ КЕЧДИ

Канаверал бурни (Флорида штати)да жойлашган космодромдан самога йўл олган «Инdevor» шаттлининг Халқаро космик станцияси (ХКС)га туташуви муваффакиятли кечди, деб хабар берди Франс Пресс.

Ҳаво кемаси бортида станция сегменти учун технологик модуль олиб борилган. Аввал маълум қилинганидек, олти нафар астронавтлардан иборат жамоа 3 маротаба очиқ космосга чиқиб, модулни ўрнатиш ишларини олиб борадилар. НАСА маълумотларига қараганда, уларнинг Ерга қайтиши 20 февралга режалаштирилган.

Айтиш зарур, «Инdevor» НАСАнинг «Спейс Шаттл» дастури доирасида тунда парвоз қилган охирги самовий кемадир. Мазкур лойиҳага биноан 4та ҳаво кемалари космосга чиқарилиши мўлжалланиб, кўзланган мақсадга эришилди. Эндилиқда ХКСга америкалик астронавтларни жўнатиш учун Россия Федерациясига қарашли космик кемалардан фойдаланилади.

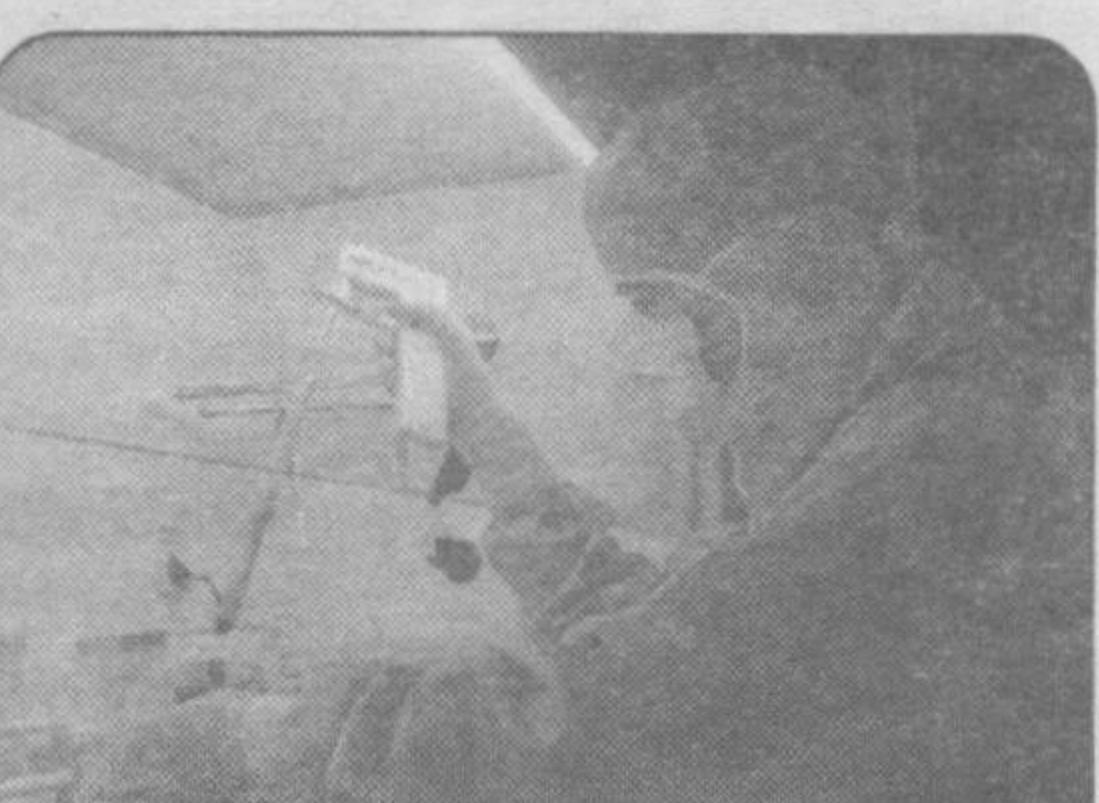
## ТАРМОҚЛИ ҲУЖАЙРАЛАР ЁРДАМИДАГИ МУОПАЖА

Британиянинг биотехнологияларга ихтисослашган «Ре-Нейрон» компанияси инсульт асортатларини эмбрионал тармоқли ҳужайралардан фойдаланган ҳолда даволаш учун рухсат олишга муваффақ бўлди. Бу ҳақда «Европа фармацевтикаси» журнали маълум қилди.

Мазкур муолажага кўра, касалликни бошидан кечирган беморлар миасига маълум миқдорда тармоқли ҳужайралар киритилади. Мутахассисларнинг тақидлашича, улар миининг зарарланган қисмидаги нейронлар ўрнини босиб, натижада беморнинг жисмоний ва ақлий ҳолати яхшиланади.

Айтиш жоизки, биринчи боскич тиббий тажрибаларни ўтказиш учун рухсатнома «Ре-Нейрон»га Буюк Британиянинг Ген терапияси маслаҳат Кенгаши томонидан берилган. Тадқиқотларда иштирок этадиган дастлабки иштирокчи бемор Шотландиянинг Глазго шаҳридаги шифохоналарнинг бирида даволанади. Жами 12 нафар бемор жалб этилган изланишларда ҳужайралар мияга киритилганидан сўнг мутахассислар икки йил давомида уларнинг ҳолатини кутишиборишида. Муолажа жорий йилнинг баҳорида бошланади.

**Н. РУСТАМБЕКОВА** тайёрлади.



Низомий номидаги ТДПУ жамоаси университет «Санъат» факультети «Чолгу ижроилиги» кафедрасининг профессори Хамидулла Нурматовга опаси

Машкура ТЕШАБОЕВАнинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

Низомий номидаги ТДПУ жамоаси университет «Санъат» факультети «Чолгу ижроилиги» кафедрасининг катта ўқитувчisi Мухтор Илхомовга опаси

Мавлуда ЖЎРАЕВАнинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

# МУҲИМ ҚЎЛЛАНМА

Титлини БУШУЙ, Шахриёр САФАРОВ

ТИЛ ҚУРИЛИШИ:  
ТАХЛИЛ МЕТОДЛАРИ  
ВА МЕТОДОЛОГИЯСИ



ФАН НАУЧНОЕ

Ўзбек тилшунослигида лисоний таҳлил методологияси бугунги куннинг долзарб мавзуларидан. Тил муаммосини билиш, унинг хусусиятларини ўрганиш ҳамда айрим муаммоларни ҳал қилишга уринувчи тадқиқотчилар бу йўналишдаги қўлланмага кўпроқ эҳтиёж сезади. Бу ёки шу каби муаммолар, масалалар яқинда "Фан" нашриёти томонидан чоп этилган филология фанлари докторлари, профессорлар Татьяна Бушуй ва Шахриёр Сафаровнинг "Тил қурилиши: таҳлил методлари ва методологияси" номли монографиясида ўз ифодасини топган.

Тил қурилишининг табиити, лисоний бирликларнинг моҳиятига оид масалалар мұхокамасига багишланган мазкур монографияда замонавий тилшунослик фанидаги долзарб муаммолар тўғрисида мулоҳаза юритилиб, ҳар қандай имлий тадқиқотнинг самараси

таҳланган тадқиқ ва таҳлил методларининг назарий асосланишига, лисоний таҳлил методологияси боғлиқ эканлигига қаратидаётганлигини имкон даражасида исботлашга ҳаракат қилинади.

Ушбу монография "Сўзбоши", "Кириш"дан ташқари тўрт бобдан иборат бўлиб, унинг биринчи боби "Тилнинг моҳияти ва унинг тизимили сатҳий қурилиши", иккинчи боби "Тилшунослик фани тараққиёти тарихидан қисқа маълумотлар", учинчи боби "Лингвистик таҳлил методларининг яратилиши ва қўлланилиши", тўртинчи боби эса "Асосий лингвистик концепцияларнинг шаклланиши" ҳамда "Хотима" ва "Адабиётлар рўйхати"дан иборат.

Муаллифларнинг бу тадқиқотлари, боблардаги мавзулар ҳам имлий-назарий, ҳам амалий жиҳатдан қимматлидир. Айниқса, учинчи бобдаги "Дистрибутив таҳлил", "Дифференциал таҳлил", "Компонент таҳлил", "Трансформация методи" ҳамда "Математик тилшунослик" мавзулари бўйича билдирилган фикр-мулоҳазалар, имлий-назарий ва амалий тадқиқот натижалари далилларга бойлиги, мазмунлилиги ва долзарблиги билан ажralib турди. Шунингдек, ирик тилшунослик олимлардан Вильгельм фон Хум-

больдт, Фердинант де Соссюр, швейцариялик тилшунос Шарль Балли, Роман Якобсон, олмон мутафаккири Якоб Гримм ва фаранг тилшуноси Гюстав Гийом кабиларнинг лингвистик таълимотлари тўғрисида келтирилган қимматли маълумотлар ҳам тадқиқотчиларни жалб этади.

Роман-герман тилшунослиги ирик мутахассислари, профессорлар Т.Бушуй ва Ш.Сафаров томонидан яратилган мазкур монография магистрантлар, аспирантлар ҳамда лисоний тизим таҳлили билан қизиқувчи имлий ходимлар учун муҳим қўлланмайдир.

Суннатулла РИЗАЕВ,  
ТДИУ профессори,  
филология фанлари  
доктори

Газетхонларимиз ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист Хулкар Тўймановани «Ma'rifat»нинг заҳматкашларидан бири қаторида яхши билишади. Айни пайтда у насрый асарлар муаллифи сифатида ҳам ўз мухлисларига эга ижодкор. Яқинда нашрдан чиқсан «Асал ойи» ҳикоялар тўплами эса унинг ўзига хос фикр ва қарашларга, инсон руҳий олами, воқеа-ҳодисалар, турли

дилар. Кўрсаларда, қадрлай билмайди ва тан олмайдилар. Тўпламдан ўрин олган «Ўзга олам қушлари» ҳикоясини ўқиб, ана шу ўйлар хаёллингиздан ўтади. Ўзингизнинг ўнгу сўлингизга қараб олмоқча чоглана-сиз. Бадиий адабиётнинг кучи эса ана шу нуктада бўй кўрсатади... Эндиғина атак-чечак қилаётган кизалоқча қуноғини очиб, оталик хисидан сармаст бўлаётган Маматқулнинг ҳаракатлари сизга баҳт



хил. Ҳеч биримиз бир-биримизнинг тақорори бўла олмаганимиздек, қисматларимиз ҳам ўйшашдиру, мутлақо бир хил эмас. Шунингдек, тақдир синовлари қаршиидаги ҳуносалари-миз, тутажак йўлларимиз ҳам турлича. Китоб ана шундай кечинмалар ҳақида. Биз истеъоддли ҳамкабимизни янги китоби билан қутлаб, унинг ижодига барака тилаб қоламиз.

## ТАҚДИР ОРТИДАГИ КЕЧИНМАЛАР

тақдир ва кечмишларни ҳаёттий, ишонарли тарзда китобхон ҳукмига ҳавола этиши имкониятига эга яхши ижодкор эканини кўрсатди, десак муболага бўлмас.

Гоҳи ота-оналар фарзандларидаги истеъодод, қалбларидаги ёник ҳароратни кўра олмай-

нинг оғушида яшаётганингизу, баъзида уни кўра олмаётганингизни кайта-қайта ўқтироқчи бўлади гўё. Эзгу амал барибир ғолиб келиши, ҳаётдан баҳтиёрликлар излаб яшаш шуқроналик аломати эканига икрор бўласиз шунда...

Ха, тақдирлар хилма-

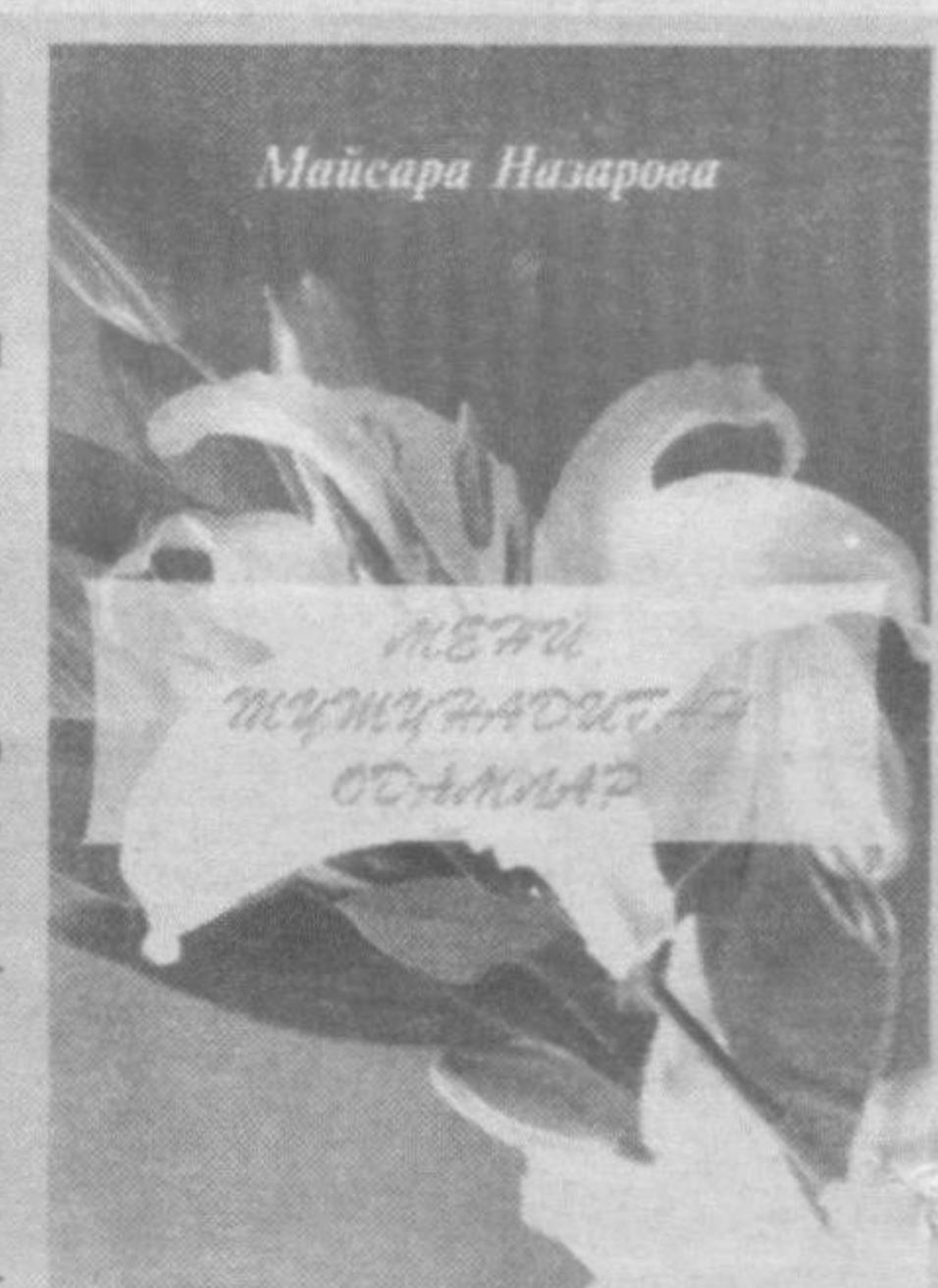
## МЕНИ ТУШУНАДИГАН ОДАМЛАР

Майсара Назарова журналист. Қатор йиллардан бўён «Туркистон» газетасида хизмат қиласи. «Шуҳрат» медалининг соҳибаси. Журналист халқининг иши, фаолияти одамлар орасида кечади. Таъбир жоиз бўлса замонасининг қаҳрамонлари, фидойилари, заҳматкаш касб соҳибларини кашф этади улар. Шу боис барча соҳалардаги юксалишлардан вониф бўлиб яшайди. Юртошларининг муваффакиятлари, залворли одимларини кўпчиликка ибрат қилиб кўрсатмоқчи, эзгуликларни эзгуликларга уламоқчи бўлади. Майсара ҳам ана шундай қаламкашлардан бири. У фаолияти давомида турли касб эгалари билан учраши. Уларнинг бир-бирига ўхшамас қарашлари, ютуқларининг сири, орзу-

умидлари, ўйу режалари хусусида сўхбатлар уюштириди. Яқинда у ана шундай мулоқатларини саралаб китоб чоп этириди.

Китобни варақлар экансиз, унда адабиётшunos олиманинг куюнчакларлари, шоир қалбининг орзу-ю армонлари, журналистнинг изланишлари, тибиёт ходимининг уринишлари, санъаткорнинг ижодий сафарлари таассуроти сизни ҳам муаллиф қаҳрамонларининг сўхбатларига ошно қиласи. Улар билан яқиндан танишириди. Кўнглигизда янги режалар, ниятлар бўй кўрсатгандай бўлади. Шунда журналистнинг яна бир хизмати дилларга, тилакларни тилакларга боғловчи ришта эканига ҳам амин бўласиз.

О.ОЧИЛОВА



Майсара Назарова

## «ҲИКМАТЛАР ЎЙЛАДИМ»

Хайдар Муҳаммад номи китобхонларга яхши таниш. У шоир ва драматург сифатида баракали ижод қилаётган қалам соҳибларидан. Ижодкорнинг йигир-

санъат институти кенгашининг қарорига асосан ўқув қўлланмаси сифатида нашрга тавсия этилган «Баҳт эшиги» санъат ва маданият олий таълим музассалари, коллеж, лицей ва мактабларда «Сюжет яратиш санъати» фанидан амалий машғулотларда фойдаланиш учун мўлжалланган.

ҲАЙДАР МУҲАММАД

Баҳт эшиги

ҲАЙДАР МУҲАММАД

Баҳт эшиги

— бу каби иккиликлар беихтиёр сизни ҳам ўйлантириб қўяди. Мушоҳада юритишига ундейди. «Ҳикматлар ўйладим»ни варақласангиз чиндан-да ҳаётимиз ҳикматлардан иборатлиги, фақаттинга уларни илғай олмоқ муҳимлигини англаандай бўласиз. Ҳар иккала китоб ҳам мутолаа қилган ўқувчини бефарқ қолдирмайди.

О.МУРОДУЛЛАЕВА

## АҚЛ ЎЙИНЛАРИ

тарздаги адабиёт мамлакатимизда илк бора серия тарзида чоп этилаётганлигини ҳам таъкидлаб ўтмоқ лозим. Ҳозирча нашириёт бу серияда 5 китобча нашр эти. Улардан иккитаси 7-12 ёшгача бўлган, учтаси 12 ёшдан катта болаларга мўлжалланган.

Ушбу китобчаларнинг сўзбосида ёзилганидай, фикрлар қобилияти болалар ўйинларидан ҳам, ўқишида ҳам, меҳнатда ҳам ривожланади. Бунда кўп нарса инсоннинг ақл-заковатига, интеллектуал қобилиятига ҳам боғлиқ. Мазкур китобчалар болаларнинг мантиқий фикрлаш, интеллектуал қобилиятини ўстиришини хисобга олган ҳолда, уларни ота-оналарга ҳам, мактаб ва лицеелар ўқитувчиларига ҳам тавсия этиш мумкин.

Шахина ИБРОҲИМОВА,  
Тошкент давлат  
шарқшунослик  
институти ўқитувчisi

яширилган. Булар ҳам зеҳни ўстиради, ҳам болаларда ватан-парварлик туйгусини тарбиялайди. Масалан, 5-китобчадаги 2-мисолни ечган бола «Она юртинг омон бўлса, ранги-рўйинг сомон бўлмас» деган мақолни топади. 3-китобчанинг 22-ўйинини ечиш жараёнда бола озодлик кураши қаҳрамонлари Муқанна, Тўмарис исмларини топади. Мисоллар, бошқотрималар ва машқлар оддийдан мурakkabга қараб, болаларнинг ёш савиасига мос ҳолда танланган.

Мазкур китоблар болаларнинг мантиқий фикрлаш, интеллек-

туал қобилиятини ўстиришига, сон, сўз, шаклларни илғаш туйгусини ўстиришга, бир сўз билан айтганда, интеллектуал қобилиятини ривожлантиришга ёрдам беради.

«Болалар учун ақл ўйинлари»да берилган мисоллар жо-

тилган тадқиқатни ўзине таҳлил кетишини ўтиришади. Кичик драмаларни ўз ичига олган «Баҳт эшиги» ва тўртликлар, иккиликлар, қатралардан сараланган «Ҳикматлар ўйладим» рисолалари ижодкорнинг серқирра истеъодод соҳиби эканини яна бир бора кўрсата олди, дейиши мумкин. Ўзбекистон давлат

**"Qishki olimpiada—2010"**

# ҚОР ҚҮЙНИДА ЁНДИ МАШЬАЛА

кеча Ванкувер шаҳрида 21-қишики Олимпиаданинг тантанали очилиш маросими бўлиб ўтди

12 февралдан 28 февралга қадар давом этиши режалаштирилган мазкур оламшумул воқеликни сайдерамизнинг 100дан ортиқ мамлакатидан келган моҳир спортчилар "саҳналаштириб" беради.

Хар бир спорт турининг сир-асори ва шунга яраша жозибаси бўлгани сингари қишики Олимпиаданинг ҳам кишини қизиқтира оладиган, берилиб муҳлислик қилишимиз мумкин бўлган жиҳатлари кам эмас. Тиниб-тинчимас одамзод ўз соғлигини мустаҳкамлаш ва куч-кудратини намоиш этиш йўлида қор ва муздан ҳам "санъат асари" яратишга муваффак бўлганига ана шу Ванкувер "томушалари" да қайта-қайта амин бўлиши миз турган гап. Бу ҳолатни айрим мутахассислар неча юз йиллардан бўён табиат ва инсон ўртасидаги соғлом рақобатнинг ижобий ифодаси сифатида баҳолашмоқда.

Мусобақаларнинг ташкилий ишлар бўйича масъуллари берган маълумотта кўра, олимпиада иштирокчилари қишики спортнинг 15 турида жами 86ta олтин медаль учун кескин беллашувларда қатнашади. Биатлон, бобслей, тог чангиси спорти, кёрлинг, конъида югуриш спорти, чангидаги иккикураш спорти, чангидаги учиш, трамплиндан сакраш, чана спорти, скелетон, сноубординг, муз устида фигурали учиш, фристайл, хоккей ва шорттрек — спорт тури бўйича 16 кун давомида голиб ва совриндорлар номи аниқланади.

Бугун олимпиада мусобақалари ўтказиладиган инчунда биатлон, тог чангиси спорти, конъида югуриш спорти, кечга бошланган трамплиндан



сакраш, фристайл ва шорт-трек спорт турлари бўйича дастлабки ба олтин медаль эгаси маълум бўлади. Шунингдек, бугун чана спорти мусобақалари старт олади.

Қишики олимпиаданинг энг муҳлислоп спорт тuri — хоккей матчлари эса кече ёқ бошланниб кетди. Аёллар ва эркаклар ўртасидаги голиб жамоалари 25 ва 28 февраль куни кечадиган финал баҳсларида равшанлашади.

Энг қувонарлиси, уларнинг орасида Ўзбекистон шафанини ҳимоя қилиш учун йўл олган уч нафар ҳамюртимиз ҳам бор. Уларнинг номи аллақачон спортсеварларимиз тилида достон бўлиб ултурган, десак, муболага эмас.

Муз устида фигурали

учиш бўйича Анастасия Гимазетдинова, тог чангиси спорти борасида эса бир йўла иккি вакилимиз — Олег Шамаев ҳамда Ксения Григорева юртимиз байробги остида халқаро майдонда беллашади. Эсингизда бўлса, даст

ла бек олимпиада олтин медали айнан қишики Олимпиадада кўлга кири-тилганди. Ўзбек спорти учун «олтин

йил»лардан бири сифатида тарихга кирган 1994 йили Норвегиянинг Лиллехаммер шаҳрида ўтказилган мусобақалarda ўзбекистонлик фристайлчи Лина Черязова эндиғина мустақилликка эришган ҳалқимизга фоят улкан қувончли зафарни тухфа қилганди. Кейин эса Хирросимада кечган Осиё

ният билан ок йўл ти-

лашга ишора бўлса, не ажаб. Инчинун, бизнинг спортчилар рақибларининг хеч биридан кам эмаслигига ишончимиз комил. Шундай экан, уларга куч-кудрат ва омадёр бўлсин, деймиз.

Зоҳиджон ХОЛОВ,  
«Ma'rifat» мухбiri

футболчиришига кирган 1994 йили Норвегиянинг Лиллехаммер шаҳрида ўтказилган мусобақалarda ўзбекистонлик фристайлчи Лина Черязова эндиғина мустақилликка эришган ҳалқимизга фоят улкан қувончли зафарни тухфа қилганди. Кейин эса Хирросимада кечган Осиёният билан ок йўл ти-лашга ишора бўлса, не ажаб. Инчинун, бизнинг спортчилар рақибларининг хеч биридан кам эмаслигига ишончимиз комил. Шундай экан, уларга куч-кудрат ва омадёр бўлсин, деймиз.

Кече эрта тонгдан она заминимиз оппоқ қор билан ўранди гүё... Бу, бир гап билан айтганда, "кatta кураш"да қатнашаётган ўғил-қизларимизга яхши ният билан ок йўл ти-лашга ишора бўлса, не ажаб. Инчинун, бизнинг спортчилар рақибларининг хеч биридан кам эмаслигига ишончимиз комил. Шундай экан, уларга куч-кудрат ва омадёр бўлсин, деймиз.

Б.Х. Муз устида фигурали

масъулларда чукур ўрганишяти. Якинда 220 ўринли барча шафоитларга эга, замонавий спорт зали мавжуд бўлган янги бинода фаолиятни бошладик. Ўқувчилар ётоқхонаси замонавий мебеллар билан таъминланиб, бўш вақтларини ҳам мазмунли ўтказиши учун зарур шафоитлар яратилиди. Буларнинг барчасини мамлакатимизда спортга, хусусан, футболни ри-

вожлантиришга бўлган катта ўтибордир. Яратилган шафоитларга жавобан бутун жамоамиз билан юксак натижаларни кўзлаб меҳнат қилмоқдамиз, — дейди макtab директори Тўлқин Ражабов.

Таълим масканида ўқувчиларнинг амалий малакасини ошириш, олган билим ва кўнималарини янада мустаҳкамлаш максадида футбол фан ойликлари ташкил этиш янъянага айланган. Бугунги кунда мактабнинг 8 нафар мураббийи замонавий футбольнинг асосий талаблари асосида, қолаверса, жисмоний тайёргарлик, тезкорлик, индивидуал маҳоратни ошириш максадида мунтазам машғулотлар олиб боришишмоқда.

Маърифат ШАРИПОВА  
Навоий вилояти.

2003—2009 йилларда Навоий вилоятида 200ta спорт мажмуалари қад ростлади. Бугун барча шафоитларга эга, спорт жиҳозлари билан тўлиқ таъминланган мазкур замонавий мажмударда 230 мингдан ортиқ ёшлар спортнинг 44 тури билан мунтазам шуғулланиб келмоқда. Бунинг самарааси ўлароқ вилоят спортчиларининг мамлакат чемпионатлари, нуғузли ҳалқаро мусобақаларда давлатимиз байробининг баланд кўтарилишига ўз хиссаларини кўшаётгани муболага эмас.

Вилоятда миллионлар ўйини — футболни ривожлантириш, ихтинослашган мактабларда ёш футбольчиларни тарбиялаш, моддий-техник базасини мустаҳкамлашга муҳим аҳамият берилмоқда. Навоий вилоят халқ таълими бошқармасига қарашли футболь мактаб-интернатида бугунги кунда 218 нафар ўкувчи таълим-тарбия олиш билан бир қаторда футбольнинг сир-асорларини назарий ва амалий

мағбулотларда чукур ўрганишяти. Якинда 220 ўринли барча шафоитларга эга, замонавий спорт зали мавжуд бўлган янги бинода фаолиятни бошладик. Ўқувчилар ётоқхонаси замонавий мебеллар билан таъминланиб, бўш вақтларини ҳам мазмунли ўтказиши учун зарур шафоитлар яратилиди. Буларнинг барчасини мамлакатимизда спортга, хусусан, футболни ри-

## Sport darvozasi

### 'ЖЧ—2010' ЭШЛИ КОУЛСИЗ УТАДИМИ?

Англия премьер лигасида пешкадамлик қилаётган "Челси" клуби сўл қанот ҳимоячиси Эшли Коул мамлакат чемпионатининг 26-турида «Эвертон»га қарши кечган драматик учрашувда оғир жароҳат олди, деба берди "Скай Ньюс".

Шифокорлар берган сўнгти маълумотта

кўра,

дунёнинг энг кучли ҳимоячиларидан ва

Англия терма жамоаси

ишиончи аъзоларидан бири Эшли Коул камида уч ойга катта футбол билан хайрлашди. Таблода 1:1 ҳисоби ёниб турган

бир вақтда Э. Коул АҚШ терма жамоаси ва "Эвертон" клуби ҳужумчиси Лэндон Донован билан бўлган курашда тўпик сунгина синдириди. Катта йўқотишдан сўнг 29 ёшли Эшли Коул ўрнига Михаллак туширилди. Кўп ўтмай, жорий мавсумда фавқулодда бурилишлар ясашга интилаётган "Эвертон" ғалаба тўпини киришига ҳам мушарраф бўлди. Эшли Коул ёзда бошланажак мундидан ўқазиб юбориши мумкин.

### «СПОРТ ОСКАРИ» ЎЗ СОҲИБИННИ КУТМОҚДА

Хабарингиз борки, ҳар йили "Laureus World Sports Awards" томонидан норасмий тарзда йилнинг энг яхшилари аниқланиб, уларга маҳсус «Спорт Оскари» топширилади. «Лоурес» (Laureus) спорт академияси 2009 йилда ана шундай юксак шарафга лойик деб топилиши мумкин бўлганларнинг, аникроғи, номзодларнинг номини кенг жамоатчилик ўтиборига ҳавола қилди.

Мазкур рўйхатдан имайкалик спринтер Ҳусайн Болт, швейцариялик тенниси Роже Федерер, «Барселона» ва Аргентина терма жамоаси ҳужумчиси Лионел Месси, эфиопиялик стайер (узак масофаларга югурувчи спортчи) Кенениса Бекеле, «Тур де Франс» голиби испаниялик Альберто Конгадор ва италиялик мотопойгачи Валентино Росси ўрин олган.

Аёллар ўртасидаги норасмий "Оскар" учун эса америкалик тенниси Серена Уильямс, италиялик сузуви Федерика Пеллегрини, немис сузуви Бритта Штеффен, ямайкалик енгил атлет Шелли-Энн Фрэйзер, америкалик енгил атлет Саня Ричардс ва тог чангичиси Линдси Вонн кураш олиб боради. Шу ва бошқа номинациялар бўйича тенгсизлар номи 10 март куни Абу-Даби шаҳрида маълум қилинади.

### АСОСИЙ ТАРКИБСИЗ ҒАЛАБА

Афсонавий аргентиналик спортчи Диего Армандо Марадона раҳбарлигидаги мамлакат миллий терма жамоаси Ямайка терма жамоасига қарши ўртоқлик учрашувини ўтказди, деб ёзди "Ассосиэйтед Прес" ахборот агентлиги.

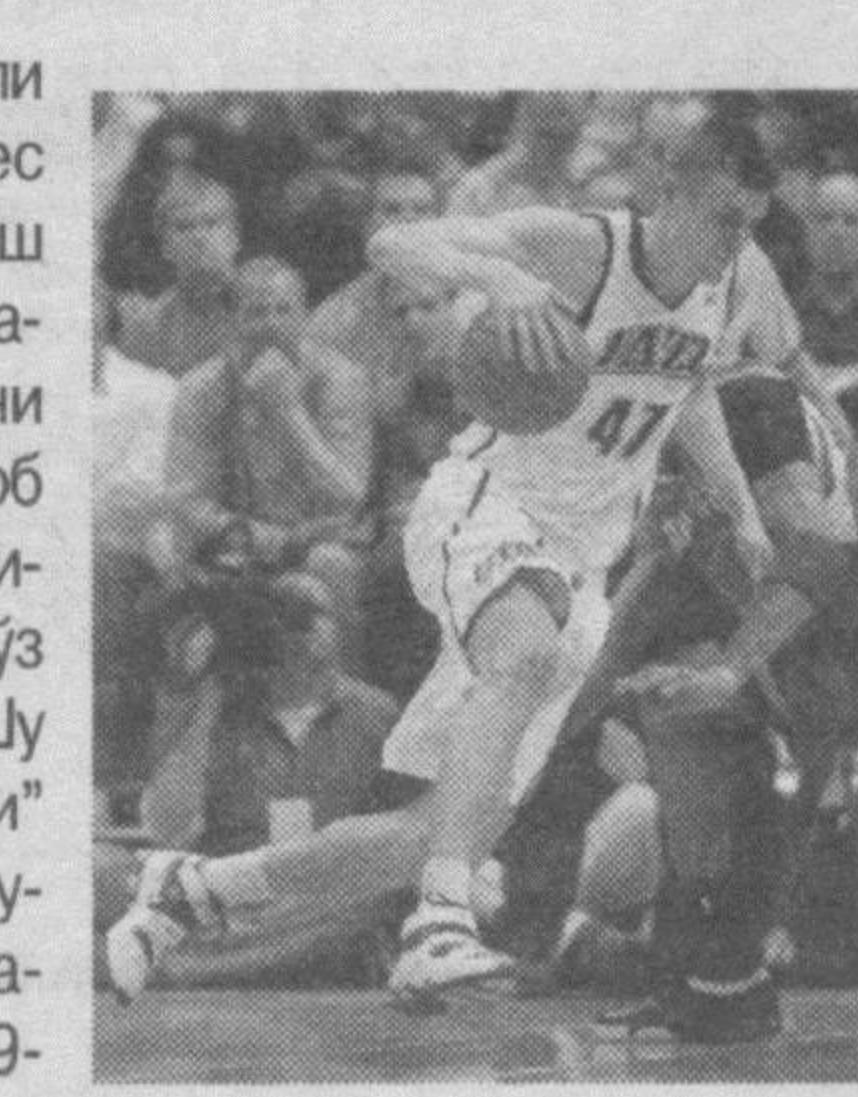
Факат Аргентина чемпионатида тўл суроёттан футбольчилардан иборат таркиби қарши ямайкаликлар муносиб қаршилик кўрсатишига ҳароҳи кўйди, бирор матч сўнгига қадар таҳриба ва маҳорат барийор ўз сўзини айтди. Учрашувнинг илк бўлимида жамоалар бир-бирини синаш билан банд бўлди. Иккинчи таймнинг аввалида Ямайка вакили Райан Жонсон аниқ зарба билан ҳисобни очди. Шундан сўнг улар голдан руҳланиб, кетма-кет ҳужумлар ўюштира бошлади, Марадона шогирдлари эса асосан қарши ҳужумларга таянди. Ҳозирги футболда ақл кучдан кўра устуроқ, эканини аргентиналиклар ўз тактикаси орқали исботлаб беришиди. 83-дакида Мартин Палермо мувознатни тикилади ва қўшимча вақтда Игнасио Кануто якунни натика 2:1 бўлишини таъминлади.

### З-УРИН — ТЎҚКИЗ ҒАЛАБА

Миллий баскетбол ассоциацияси (МБА) ахбороти «Юта Жаз» клуби мамлакат мунтазам чемпионатининг навбатдаги турида қаторасига тўққизинчи бор ғалаба нашидасини сурди.

«Юта» баскетболчилари таникли жамоалардан бири «Лос-Анжелес Клипперс» билан тенгма-тэнг кураш олиб борди, лос-анжелесликлар фаттина ҳисоб борасида тенгликни таъминлай олишишади. Якунни ҳисоб 109:99 бўлди. Голиб жамоа ҳужумчisi Кириленко 33 дакиқа ичада ўз клуби учун 10 очко ишлаб берди. Шу куни ҳаммадан "бир бош юкори" ўйин кўрсатган ҳужумчи Карлос Бузер 14 уринишдан 34 очко жамғаришга мувваффак бўлди. «Юта» 9-ғалабасидан кейин Фарбий конференциянинг умумий жадвалида учини ўринга кўтарилиди. Бу борада 53та учрашувда 40 бора зафар кучган «Лос-Анжелес Лейкерс» етакчилик қилипти.

Нарзулло МУҲАММАДИЕВ,  
Райхона ОЧИЛОВА тайёрлади.



## ФУТБОЛ МАКТАБИ

2003—2009 йилларда Навоий вилоятида 200ta спорт мажмуалари қад ростлади. Бугун барча шафоитларга эга, замонавий мажмударда 230 мингдан ортиқ ёшлар спортнинг 44 тури билан мунтазам шуғулланиб келмоқда. Бунинг самарааси ўлароқ вилоят спортчиларининг мамлакат чемпионатлари, нуғузли ҳалқаро мусобақаларда давлатимиз байробининг баланд кўтарилишига ўз хиссаларини кўшаётгани муболага эмас.

Вилоятда миллионлар ўйини — футболни ривожлантириш, ихтинослашган мактабларда ёш футбольчиларни тарбиялаш, моддий-техник базасини мустаҳкамлашга муҳим аҳамият берилмоқда. Навоий вилоят халқ таълими бошқармасига қарашли футболь мактаб-интернатида бугунги кунда 218 нафар ўкувчи таълим-тарбия олиш билан бир қаторда футбольнинг сир-асорларини назарий ва амалий

NAFOSATLI  
QIZLAR SPORTI

Bugungi kunda Orolbo'yida o'sib kelayotgan yosh avlodning hech kimdan kam bo'lmay voyaga yetishi, sport bilan shug'ullanishiga alohida e'tibor qaratilayotir. Chekka hududlarda ham zamonaviy sport inshootlari qurilib, ularda barcha shart-sharoit yaratilmoqda. Sportning barcha turlarida bo'lgani kabi badiiy gimnastikada ham sportchi qizlarimiz yaxshi natijalarga erishmoqdalar. Buning zamirida yurtimizning chekka tuman va qishloqlarida ham zamonaviy sport inshootlari barpo etilayotgani va sharoitlarning yaxshilanayotganligi yotadi.

Suratda: sport ustasi murabbibi Nigora Polvonova shogirdlari bilan mashg'ulot vaqtida.

**Arslon KANNAZAROV**  
(O'zA) olgan surat.

Kumush  
qish  
tarovati

B.RIZOQULOV va M.AHLI / NOV/olgan suratlari.

**Ma'rifat****TA'SIS  
ETUVCHILAR:**

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lilm vazirligi, O'zbekiston Ta'lim va fan xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir vazifasini vaqtincha bajaruvchi:  
Bahodir JOVLIYEV

Tahrir hay'ati: Rustam AHLIDINOV, Jumanazar BEKNAZAROV, Xurshid DO'STMUHAMMEDOV, Akmal ISLOMOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Elshod NABIYEV, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinnbosari), Abdusamat RAHIMOV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinnbosari, "Uchitel' Uzbekistana"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Uchitel' Uzbekistana"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta  
O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida  
№ 0067 raqam bilan  
ro'yxatga olingan.

INDEKS: 149, 150. G-122.  
Tiraji 46517.

Hajmi 4 bosma taboq.  
Ofset usulida bosingan,  
qog'oz bichimi A-3.

Navbatchi muharrir:  
Hafiza ISANOVA.

Navbatchi:  
Baxtiyor YOQUBOV.

«Ma'rifat» dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga yuborilgan materiallar muallifiga qaytarilmaydi.  
M**®** belgisi ostida reklama materiallari beriladi.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,  
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

E-mail: info@marifat.uz  
Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib — 233-99-15, umumiy o'rta va muktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan, olyi va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalar hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-26, ma'nnaviyat va muktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda  
erkin narxda

Dizaynerlar  
Liliya BINASHEVA,  
Malohat TOSHOVA.

«Sharq» nashriyot-matbaa  
aktionerlik kompaniyasi  
bosmaxonasi.

Korxona manzili: «Buyuk Turon»  
ko'chasi, 41-uy

Bosishga topshirish  
vaqt — 21.00.  
Topshirildi — 21.00  
ЎзА яхунн — 21.00